Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Tremtis

Publi...
Members...
Press, (13 t...
Tel. 2677 /...
Refugee Organ...
Memminger Zeitu...

Nr. 64 — LIETUVIŲ TREMTINIŲ SAVAITRAŠTIS VAKARŲ EUROPOJE

Atveriamos durys sovietams ar naujas karas?

Jau praėjusiais metais, 5 TREMTIES numeryje buvo pateikta informacija, jog amerikiečiai, be Korėjos, skaičiavo pasaulyje esant 18 židinių, kuriuose gali kilti Korėjos konfliktui panašūs jėgų susikirtimai. Vėlesniuose numeriuose buvo pateikta platesnių aprašymų, kuriuose kalbėta apie didesnį pavojų taikai galinčius sukelti židinius. Artimieji rytai kaip tik, amerikiečių strategų apskaičiavimais, jėgo į pirmąjį nerimo židinių skaičių. Persų-britų konfliktas dėl naftos šaltinių suvalstybinimo buvo lyg ir aiškesnė įženga linkui galimo padėties paaštrėjimo šiam sovietams taip didelį dėmesį keliančiame „pasienyje". JAV prezidento Trumano dėtos pastangos neatnešė laukių vaisių ir persų-britų konfliktas galiausiai perkeltas į Jungtinių Tautų forumą. Dar ieškoma kelių surasti sprendimui, kuris patenkintų abi šalis ir tuo pačiu tolintų konflikto galimybę.

Tačiau nuošalūs stebėtojai bando daryti išvadas, kad tam tikras iš amerikiečių pusės pataikavimas persų užmačioms tam tikra dalimi ateity galįs tapti paskatu ir kitoms artimųjų Rytų tautoms kelti savo reikalavimus, atsipalaiduoti nuo sutarčių su britais...

Neilgai trukus šie spėjimai pradėjo tvirtintis. Egipto karalius, matydamas, kad Persijos siekimai pradeda įsitikrovinti, nutarė nutraukti sutartis su britais, pareikalavo iš Egipto pasitraukti britų kariniams daliniams ir nutarė perimti vadovavimą Sudano. Šitas Egipto karaliaus Faruko nuosprendis atsimesti nuo bičiulystės su britais sudarė naują ir daug kam nelauktą situaciją. Sueso kanalas, saugomas britų karinių dalinių, vykdant Farukui paskelbtąjį nusistatymą, turėjo tapti jautri vieta kilti konfliktui tarp britų ir Egipto. Britai slaptame vyriausybės posėdyje nutarė, nežiūrint Egipto reikalavimų, nesitraukti iš Sueso ir, reikalui esant, ten esančius karinius dalinius aprūpinti oro keliu. Galiausiai JAV, Prancūzija, Anglija ir Turkija pasiūlė Egiptui įsijungti į Artimųjų Rytų gynybos bloką, Amerika iš savo pusės pažadėdama „techniką pagalbą". Vakariečiai su Turkija pateikdami Egiptui savo siūlymus, bandydami šituo keliu užbėgti už akių galinčiam kilti konfliktui, Egipto vyriausybei davė suprasti, jog Egipto pretenzijos į Sueso kanalą negalės būti patenkintos.

Šitą siūlymą Egipto parlamentas atmetė ir demonstracijos prieš britus vis aštrėjo, kol spalio 16 dieną Sueso kanalo srity prieita prie atvirų susidūrimų su britų daliniais. Sueso srity egiptiečiai neteikia jokų patarnavimų britams, uostuose dirbą darbininkai sustreikavo, net laiškanešiai britams nepristato pašto, gi šoferiai taip pat atsisako britams teikti savo patarnavimus. Iš JAV vyriausybės sluogsnių ši Egipto laikysena vertinama kaip neatsakingas žygis, galįs sudaryti sąlygas atverti „duris ir vartus sovietų imperializmui". Britų užsienio reikalų ministeris Egipto poelgį vertina stoka supratimo šiandien būtino tautų bendradarbiavimo. Pracūzijoje pažymima, jog Egipto karinė reikšmė nežymi, tačiau nesijungdamas Egiptas Artimųjų Rytų gynybos komandon gali daugiau prarasti, negu laimėti. Gi Sueso kanalas vakariečiams per svarbus, kad iš jo pasitrauktų britų kariniai daliniai.

Libano užsienio reikalų ministeris pareiškė, jog arabų valstybės remsiančios Egipto pastangas.

TRUMPAI

Korėjoje vėl pradedama kalbėtis dėl paruošimo sąlygų pokalbiams ginklų paliaubų reikalu. Ryšininkų susitikimuose tuo tarpu nieko konkretesnio nepasiekta.

✶ Sovietų Sąjunga pradėjo puolimus, nukreiptus Norvegijos adresu, kur, esą, nuolat vykdomos marikiečių karinės inspekcijos, lankymaisi Norvegijos-sovietų pasienyje, jų bandymas koją įkelti į sovietams gyvybinės reikšmės šiaurės sritis, kurios pagal norvegų-sovietų susitarimus turį būti neitralizuotos.

✶ Tik spėjus britų specialistams išvykti iš Persijos, tuojau pat persų komisija atvyko Vokietijon kalbinti vokiečius naftos specialistus, kurie sutiktų vykti dirbti Persijon, pakeisdami britus. Visa eilė vokiečių sutiko vykti Persijon. Išvykstančių tarpe yra ir žymus finansininkas Hjalmar Schacht.

Dėl Memmingene vykstančio metinio turgaus vietos spaustuvei buvus perkrautai darbais, praėjusią savaitę jokiu būdu nebuvo įmanu išleisti TREMTĮ. Dėl to šis numeris išleidžiamas kiek padidintas. Šį mėnesį, skaitytojams skriaudos išlyginimui, dar numatomas išleisti padidintas numeris.

Ištisuose Lietuvos derlingų laukų plotuose keroja krūmai

Pasakoja pro geležinę uždangą laisvan pasaulin prasiveržę lietuviai

Jau praėjusiame TREMTIES numeryje buvo konstatuota, jog didžiuma stambesniųjų ir stambiųjų Lietuvos ūkininkų yra ištremti Rusijos gilumon. Ištremtųjų skaičius galįs sudaryti 25 procentą Lietuvos ūkininkijos. Šį kartą pateikiami pro geležinę uždangą laimingai prasiveržusių mūsų vyrų tolimesni pasakojimai apie slėgią buitį Lietuvoje.

Ištisi kaimai likviduoti

Trėmimai palietė ne tik stambesnius Lietuvos žemvaldžius. Ištremti gyventojai visos eilės vietovių, kur buvo įtarta, jog jose partizanai gauna paramos. Štai Kartenos valsčiuje, pagal Voveraičių mišką gyvenusieji ištremti visi gyventojai. Dalis jų buvo ištremta 1948 metais, dalis 1949 metais. Šiandien Voveraičių miško pakraščiais nėra nė vieno gyventojo.

Gana daug gyventojų ištremta ir iš kitų Kartenos valsčiaus vietovių. Iš Kalnų Grikštų kaimo išvežta 15 šeimų, kas sudaro per 50 procentų vietos gyventojų.

Tą pat galima pasakyti ir apie kitas Lietuvos vietoves.

— Kas dirba ištremtųjų žemę?

Šis klausimas savotiškai skamba vyrams, gerai pažįstantiems nūdienį gyvenimą Lietuvoje. Šiandien tekalba propagandistai ir spauda rašo, kad vis didesni žemės plotai apdirbami. Faktiškai daug buvusių derlingų žemių dirvonuoja.

— Daug kur buvusiose kultūrinėse pievose keroja krūmai, auga alksniai, — sako vienas iš laisvę pasiekusių.

Ištremtųjų trobesiai nuardomi

Perėjus kolchozinėn sistemon prieita prie sunkiai įsivaizduojamo chaoso, ūkinio suirimo. Labai dažnai kolchozininkai nebepajėgia tinkamai įdirbti turimą žemę. Ištremtųjų žemės plotai paliekami dirvonuoti. Yra vietovių, kur išvežtųjų trobesiai būva tuojau pat nuardomi.

Ar vykdoma kolchozų trobesių statyba?

Apie tokią statybą nemaža nuolat rašoma lietuvių kalba išeinančioje sovietinėje spaudoje. Per radiją taip pat įvairių kolchozų vadovai kalba apie pasiruošimus kolchozų centrinių pastatų statyboms. Tačiau nieko panašaus tikrovėje dar nėra.

— Apie statybą niekas nė nemano, nes gyventojai nespėja apsivaikyti su kitais darbais, — kalba vienas iš laisvę pasiekusiųjų.

— Šiandien Lietuvoje trobesių daugiau nugriaunama, negu statoma, — papildo kitas.

Pasirodo, jog visa paslaptis glūdi neturėjime šiaudų stogams užsidengti. Kolchozininkas, vargais negalais užsidirbdamas duonos kąsnį, negali nė pagalvoti apie trobesių remontus. Jei jam reikalinga šiaudų stogui užlopyti — niekas veltui tų šiaudų neduoda. Reikia už juos kolchozui atidirbti. Šiaudinis stogas — dar pusė bėdos. Tačiau apie gontais dengtų stogų pataisymus šiandien Lietuvoje negali būti nė kalbų. Tatai vaizdžiai apibudina vienas iš nelaisvės patekusių laisvėn:

— Vinies šiandien Lietuvoje negalima gauti, kadangi ji sunaudojama tankų gamybai.

Iš tiesų Lietuva prisiveja „broliškas respublikas..."

Ypač madinga sovietų okupuotoje Lietuvoje kalbėti apie nepaprastai klestintį gyvenimą „broliškose respublikose" ir apie visapusišką atsilikimą Nemuno šaly.

Tatai, tik iš atvirkščios pusės, gavo įsitikinti kiekvienas lietuvis antrosios sovietų okupacijos metais. Čia, paskui sovietų karius, pradėjo veržtis masės nuplyšusių, išalkusių ir suvargusių rusų. Vieni Lietuvon veržėsi gindamiesi nuo bado, kiti plėšikavimo tikslais. Prasidėjo nuolatiniai gyventojų apiplėšimai ir nužudymai gatvėse. Dažnai prie plėšikaujančio elemento prisidėjo raudonarmiečiai ir rusiškieji milicininkai.

Pradžioje Lietuvos gyventojas stebėjo tuos praradusius žmogišką išvaizdą skurdeivas ir negalėjo tikėti, kaip galima prieiti prie šitokio nusigyvenimo, kada žmogus neturi kuo padoriau nė savo kūną pridengti.

Alkani, kaip skėriai masėmis jie užplūdo Lietuvos kaimus ir miestus. Kur tik ėjo, visur prašė valgyti ir visur per akis vogė.

Tokio nuskurdimo paslaptys pradėjo aiškėti tik lietuviams ūkininkams pažinus kolchozinio gyvenimo paslaptis. Su kolchozų įvedimu pagrečiui pradėjo tuštėti lietuvių sodiečių visuomet buvę pilni grūdų aruodai. Metai po metų gyvenimas vis sunkėjo ir sunkėjo. Jei šiandien Lietuvos sodietis, prirakintas prie kolchozinės sistemos, tam tikra dalimi kiek gerėliau gyvena už sovietų Rusijos kolchozininką, tačiau jau nėra didelio skirtumo, koks buvo pirmaisiais sovietų okupacijos metais. Šiandien jau dažna pamatyti suvargusį, išblyškusiu veidu ir nuskarusiais drabužiais lietuvį sodietį. Praeis dar kiek laiko vyraujant šitai alinančiai sistemai ir iš tiesų jokio skirtumo tarp Lietuvos ir Rusijos kolchozininko nebebus.

Tik šitą baisią tikrovę pažinę tėvynėje esą lietuviai su skausmo šypsena sako:

— Iš tiesų mes pradedame prisivyti „broliškas respublikas...".

Privalomas namų draudimas taip pat kolchozininkus apsunkina. Nepakeldami kitų įpareigojimų naštos, kiti ir norėdami neįstengia pataisyti prakiurusį namo stogą.

Štai šitos aplinkybės ir yra priežastimi, privedančia prie namų griovimo, ką ryškiai nusako vienas iš pro geležinę uždangą prasiveržiusių mūsų vyrų, jog nudieniėje Lietuvoje daugiau namų nugriauna, negu kad jų pastato. (Nukelto į 2 pusl.)

Vakarų Vokietijoje baiminamasi dėl ateities

Vokiečių spauda paskutiniu metu vis daugiau kreipia dėmesio į Vokietiją. Jei kiek anksčiau tokiam dėmesiui spaudos skiltyse rasdavosi mažiau vietos, tai tatai įvykdavo, galimas daiktas, dėl to, kad patys vokiečiai, nežinodami Vakarų sąjungininko pažiūros į būsimą Vokietiją, laikėsi tam tikro atsargumo. Paskutiniu metu vakariečių pažiūra Vokietijos atžvilgiu vis daugiau išryškėja, kaip ir vakariečių lūkesčiai iš Vokietijos: — jai suteikiant vis daugiau teisių laukiama, kad vokiečių tauta padarytų savo įnasą Europos gynybon.

Kaip esame šioje vietoje pažymėję, Vašingtono nutarimai vokiečių buvo sutikti su tam tikru atsargumu ir, net būtų galima pasakyti, šaltumu. Tatai kaip tik parodo, jog vokiečių tauta daugiau tikėjosi, negu kad tais nutarimais jai numatoma duoti. Teritorinis klausimas, būsimos pokarinės Vokietijos apimtis, vokiečių politikams yra pats svarbiausias klausimas prisiimant vienus ar kitus įsipareigojimus. Gi vakariečiai esamomis sąlygomis iš viso, atrodo sąmoningai, vengia pasisakyti valstybių būsimų sienų klausimais, ypač tų šalių, kurios turi neišspręstų problemų į rytus bei vidurinės Europos sektoriuje. Tatai daroma su tikslu įgyjant vieną partnerį kad nebūtų nostota kelių būsimų partnerių.

Dėl to darosi suprantama, kad Vakarų Vokietijos Bonnos vyriausybės jau kuris laikas vedami pasikalbėjimai su amerikiečių Aukštąja Komisija Vokietijai dėl okupacinio statuto pakeitimo savitarpio sutartimis nedaro žymesnės pažangos. Vis kliūvama už klausimų, kuriais iš amerikiečių pusės arba vengiama pasisakyti arba, vokiečių žodžiais betariant, norima vokiečių tautai palikti ribotas teises ir pasirašius sutartis, kurios turėtų pakeisti okupacinį statutą. Vokietijoje esančių amerikiečių karinių pajėgų vadovybė ir panaikinus okupacinį statutą nori pasilikti kai kurių teisių, grindžiamų kariniais motyvais.

Vokiečiai nuogastauja, kad netaptų kariniu tramplynu. Antrasis klausimas, kuris vokiečiams kelia rūpesčio, tai Vokietijos padėtis galimo karo metu. Norima išgauti patikinimų, ar — karo atveju — iš tiesų Vokietija bus ginama, ar ji tetaps kariniu tramplynu, kokiu yra tapusi Korėja. Į šitokius nuogatavimus jau gana sunku sulaukti vienokį ar kitokį atsakymą vien grynai strateginiais motyvais. Tai, bene, ir bus svarbiausia priežastis, neleidžianti vokiečiams patirti apie savo būsimą padėtį galimo karo atveju.

Gi kai jau keliami klausimai būsimo karo temomis, tada einama ir toliau: —o kas bus su vokiečių tauta, iš Vokietijos sąjungininkams pasitraukiant? Ar vokiečių gyventojai galės taip pat pasitraukti? Kaip jie bus traktuojami galimo karo atveju? O jei Vokietija nebus ginama, tai iš viso ar verta jungtis Europos gynybon?

Kai keliami panašus klausimai, nėra sunku rasti progą įvairiems įtarumams. Tatai geriausiu pavyzdžiu gali būti paskutinio meto vokiečių spaudoje kilusios diskusijos „karo plano" temomis, kilusios po to, kai buvusių manevrų metu amerikiečių kariuomenės atstovo buvo suteiktą informaciją United Press atstovui. Tose informacijose buvo pažymėta, jog manevrų planas yra lyg ir tikrų kautynių planas, jei kada tokia galimybė iškiltų. Tame manevrų plane buvo numatyti kariuomenės puolimai, jos pasitraukimai ir t. t. Tuo pačiu buvo numatyta manevrinio karo atveju elgsena su vietos gyventojais. O ji tokia: atbėgėliai iš rytų Vokietijos sričių įkurdinami stovyklose, nepatikimas elementas internuojamas, asmenys su politiniu svoriu evakuojami, gi per vietinius gyventojus karo volas rieda tai viena, tai kita linkme.

Kai tik šią informacijią paskelbė United Press, tuojau pat buvo proga vokiečių spaudoje sukilti visai eilei abejonių. Vieni teigė, kad manevrų planas tai iš tiesų buvo repeticija tikrojo karo plano su visomis detalėmis. Šitie teigimai arčiau pažįstantį paskutinio meto karinę taktiką negali įtikinti, nes įvairių šalių kariuomenės, didžiausioje paslaptyje laikydamos savo karinius planus, vengia manevrų atvejais atidengti kortas, kad jomis nepasinaudotų priešo žvalgyba. Buvusieji karai šiuo atveju teikia daug pamokomo. Taigi dabar vienos ar kitos šalies vykdomi manevrai jokiu atveju neatskleidžia generalinių štabų paruoštų ir didžiausioje paslaptyje laikomų puolimo bei pasitraukimo planų. Manevrų atvejais tebūva kuriamos dalinės situacijos išeinant iš pagrindinio plano. Tačiau vokiečių spaudoje sukeltas susirūpinimas, kaip bus elgiamasi su vokiečių gyventojais karo atveju, manevrų planą sutapdinant su galimo karo atvejaus planu, eilinio gyventojo galėjo būti sutiktas su didelių jautrumu, ypač spaudai pavartojus tokius palyginimus, kad karo atveju Vokietija taps tokiu pat karo volu, kaip šiandien yra tapusi Korėja ir kad su Vokietijos gyventoju bus elgiamasi kaip su čiabūviu, kaip kad šiandien elgiamasi Korėjoje...

Nors ir buvo paneigta, kad manevrų planas tai nėra tas pat, ką planas karo atveju, tačiau tie paneigimi neįtikino ir po jų nestigo teigimų vokiečių spaudoje, kad vis dėlto tasai planas buvo tikras...

Bendrų rinkimų Vokietijoje klausimais paskutinio meto vokiečių spaudoje nuolat pasisakoma ir iš tų pasisakymų galima susidaryti tam tikrą vaizdą apie vokiečių lūkesčius, o tuo pačiu ir jų nuogastavimus. Rytų Vokietijai pasiūlius bendrus rinkimus (gi tasai pasiūlymas siejasi su sovietų pastanga sutrukdyti Vakarų Vokietijos į jungimą į Europos gynybos sistemą), Bonnos vyriausybės buvo atsakyta, jog tokie bendri rinkimai tegalį būti įmanomi juos stebint tarptautinėms komisijoms ir pašalinus kliudymą gyventojui duoti laisvai apsispręsti. Kai į šitokį Vakarų Vokietijos vyriausybės atsakymą Rytų Vokietijos Maskvai ištikimiej atsakė, jog, galimas daiktas, jog būtų galima kalbėti ir apie tokį rinkimų būdą, tereikią jiems pasiruošti. Tikima, jog sovietų kontrolės misija, gavusi Maskvos direktyvų, gali sutikti su sūlymu dėl dalyvavimo tarptautinės kontrolės bendriems Vokietijoms rinkimams stebėti. Tačiau netikima, jog tokio sutikimo atveju iš tiesų būtų sutikta nuoširdžiai siekti bendrus rinkimus įvykdyti. Manoma, jog Maskva randa reikalinga bendrų rinkimų motyvu įeiti į pokalbius su Vakarų Vokietijos vyriausybe, kad tuo būdu, prasidėjus ištysusiems pasikalbėjimams, būtų trukdoma Vakarų Vokietijos numatomas apginklavimas. Jau ir šiuo metu pasireiškia Vakarų Vokietijos gyventojuose balsų, jog reikią nutraukti pasikalbėjimus dėl Vokietijos į traukimo būsimon Europos gynybon, o geriau kalbėtis dėl bendrų rinkimų ir — gal būt — šituo keliu Vokietijos sujungimo...

Iš Bonnos vyriausybės buvo pareikšta, jog bet kokie pokalbiai bendrų rinkimų reikalu nesutrukdys pasikalbėjimų su vakarų sąjungininkais. Gi Vakarų Vokietijos kancleris Adenaueris, lankydamasis Berlyne, didžiulėms minioms susirinkusių gyventojų pareiškė, klausdamas Grohtewolį: — Bendri tai bendri rinkimai, ponas Grohtewoli, bet kaip su rinkimais anapus Oderio ir Naissės?

Šitoki klausimą, dėl rinkimų anapus Oderio ir Naissės, tose srityse, kurios atiduotus lenkams, ir Rytprūsiuose, kurie prisijungti prie Sovietų Sąjungos, išsitaria ir kiti vokiečių politikai. Jei jau rinkimai, tai rinkimai visoje Vokietijoje... Jeigu tokie reikalavimai būtų Vakarų Vokietijos vyriausybės oficialiai pateikti, tuo atveju, savaime aišku, greičiausiai patys bendrų rinkimų autoriai nuo savo pasiūlymo atsisakytų.

Tokiomis tai nuotaikomis ir tokiais lūkesčiais šiandien gyvenama Vokietijoje. Iš vienos pusės su nepasitikėjimu žvalgomasi į galimas karo galimybes, iš kitos pusės jau dabar stengiamasi būsimai Vokietijai išsiderėti atitinkamą vietą būsimoje Europoje. Visai priešingai, kaip kad mes buvusio karo metais vokiečių buvome mokomi, kad pirmiau reikalingas įnašas, o tik vėliau galima tikėtis ...

Savomis temomis

Ka...bėjosi Lietuvos reikala...

Lietuvos diplomatijos šefas ministe... Stasys Lozoraitis, savo kelionės Vokietijoje metu susitikęs įvairiose vietose su lietuviais, buvo nuvykęs į Bonną ir lankėsi Vokietijos užsienio reikalų ministerijoje, kur buvo kalbėtasi Lietuvos reikalais.

Min. St. Lozoraitis taip pat turėjo pasikalbėjimų su Prancuzijos aukštuoju Komisariu Vokietijoje ambasadorium André François-Poncet jo būstinėje Bonnoje ir prancūzų parlamento nariu generolu Raymond Schmittlein.

7 lietuvių kapas

Buvusio karo metais orinių puolimų pasėkoje 7 lietuviai žuvo Roth miestely, prie Nuernbergo. Miestelio bombardavimas įvyko 1945 metų savario 28 dieną. Šio bombardavimo pasėkoje žuvo šie lietuviai: Juozas Bakanauskas, Alfonsas Butkus, Juozas Endrinskis, Jonas Endrukaitis, Jonas Kybartas, Juozas Svirskis ir Juozas Česnavičius. Visi žuvusieji palaidoti Schwabacho kapinėse viename kape, kurio antkapyje surašytos žuvusiųjų pavardės su gimimo ir mirimo datomis.

IRO informuoja:

Kursai tremtiniams

IRO informuoja, kad Ingolstadto profesinėje mokykloje numatoma visa eilė kursų. Visi privačiai gyveną DP Bavarijoje, kurie turi IRO pažymėjimą, gali tuose kursuose dalyvauti. Nauji kursai prasidės šių metų lapkričio 5 dieną. Pareiškimus reikalinga paduoti vietos globos pareigūnams. Kursai prasidės šių sričių specialistams paruošti: Šaltkalvių, stalių, malūninkų, tekintojų, šveisuotojų, autogeninių šveisuotojų, automechanikų, elektro mechanikų, radio technikų, mūrininkų, grindininkų, kambarių įrengėjų, baldininkų, bražytojų, mašininkų, siuvėjų, kirpėjų, vyrų drabužių kirpėjų ir batsiuvių.

23 500 emigrantų

IRO vyr. direktorius Mr. J. Donald Kingsley informuoja, jog šį mėnesį dedama pastangų sudaryti galimybes laivais ir lėktuvais į užjūrio šalis išemigruoti 23 000 tremtinių. Iš šio skaičiaus, — sakoma pateiktoje informcijoje, — išvyksią 15 000 DP asmenų, gi likusią dalį sudarysią vokiečių kilmės asmenys ir europiniai emigrantai Kanadon.

Kadangi turimomis laivų priemonėmis negalės numatytas skaičius išvykti, dėl to spalio mėnesio būvyje būsią atlikta 12 skridimų lėktuvais, kurie nugabens emigrantų Amerikon, ir du skridimai su tremtiniais Kanadon.

Be to, yra rezervuotos vietos mažesnėms tremtinių grupėms, išvykstančioms į pietų šalis, kaip Australija, Pietų Amerika, Casablanka, Belgų Kongo, Afrika 22-se prekybos laivuose ir devyniuose lėktuvuose.

Kada ir kas išemigruos:

IRO pateikia informaciją, kuriose sakoma:

Į JAV: teišvyks tie asmenys, kurie galutinai dokumentavosi iki spalio 15 dienos. Tokie galės prieš 31 gruodžio išemigruoti. Po 31 gruodžio nebus išduodamos vizos.

Kanadon: pareiškimai pagal masinės emigracijos programą turi būti įteikti dar prieš 23 dieną lapkričio. Išvykimo leidimai individuliai išvykstantiems turi būti pateikti iki lapkričio 28 dienos.

Australijon: Pagal masinės emigracijos programą emigrantai po 23 d. lapkričio nebus priimami. Išvykimui registruotis paskutinis terminas yra spalio 29 diena.

Naujojon Zelandijon paskutinis transportas išvyksta lapkričio 28 dieną.

Brazilijon: pareiškimus išvykimui pagal „rezoliuciją 164" ir STANRO IRO reikia įteikti dar prieš lapkričio 2 dieną. Individualiais atvejais registruotis išvykimui paskutinis terminas iki 14 lapkričio.

Venezuelon emigrantus parenkančios komisijos darbas baigiamas 31 d. spalio.

Į Pietų Amerikos šalis pareiškimai išvykimui turi būti įteikti iki 14 d. lapkričio.

Anglijon paskutinis 2 000 vyrų parinkimo programos terminas 30 diena lapkričio.

Norvegijon: išvykstančių sąrašai Oslo turi pasiekti iki 19 dienos spalio.

Ištisuose Lietuvos derlingų laukų plotuose keroja krūmai

Pasakoja pro geležinę uždangą laisvan pasaulin prasiveržę lietuviai

(Atkelta iš 1 psl.)

Užplanuotos propagandos paslaptys

Ir vis dėlto, nežiūrint šito skurdo ir visapusiško atsilikimo kolchozų gyvenime, susovietintoje Lietuvoje daugiau kalbama apie visokiariopą pažangą, negu apie atžangą. Tatai yra daroma nebe priežastičių. Kai jau nieko, išskyrus įpareigojimų naštą ir skurdą nebelieka, reikia kuo nors gyventoją įtikinėti. Varant į kolchozus buvo kalbama apie „rojų", o dabar įtikinėjama, kad toks rojus jau prasidedąs, bent žvelgiant pro propagandinius garsiakalbius, kurie užsukami taip pat pagal iš anksto numatytus užplanavimus.

Laisvę pasiekusieji vyrai pavyzdžiais pailiustruoja propaganda išgarsintus laimėjimus:

Antrą kartą sovietams okupavus Lietuvą apie trejetą mėnesių buvo ramesnis laikotarpis. Atrodė, kad gyvenimas eis įprasta vaga. Tačiau ta tyla reiškė pasiruošimus, kaip kad vėliau kiekvienas Lietuvos gyventojas gavo įsitikinti. Prasidėjo suėmimai, valymai, ūkininkų apkrovimas įvairiausiais mokesčiais ir prievolėmis. Juo toliau, juo tie įpareigojimai didėjo. Tatai buvo daroma su tikslu, kad privestų gyventojus prie „savanoriško" jungimosi į kolchozus. Esant didžiulėms prievolėms dažnam ūkininkui buvo aišku, kad tų įpareigojimų jis negalės pakelti. O štai staiga laikraščiuose pasipila straipsniai su 9 ha ūkelio savininko Žemaitijoje nuotrauka, kad jis visas prievoles atlikęs virššimtaprocentiniai ir dar pasižada kitais metais atiduoti didesnes normas.

Kaimynai trauko pečiais ir nesupranta, kaip galėjo tasai išgarsintas jų kaimynas visa atlikti, kad nedarė įspūdžio, jog galėtų įpareigojimų naštą išvilkti. Netrukus pavyksta paslaptį išaiškinti. Vieną dieną, tam smulkiam ūkininkėliui jau dūsaujant, kad neįstengs visų įpareigojimų atlikti, nors ir geriausius norus turint, staiga pas jį pasirodo propagandistai su foto aparatais. Jie sako:

— Mes žinome, jog nesi prievolių atlikęs. Tačiau esi partinis ir tikime, kad tatai padarysi. Mes tave nufotografuosime, aprašysim laikraščiuose, jog tu visa atlikęs ir esi pavyzdys „buožėms". Gi tu pasistenk vėliau prievoles atlikti.

Štai laikraščiuose pasirodė apie prievolių virššimtaprocentinį atlikėją straipsniai, kuriais vėliau plačių apylinkių ūkininkai, nepajėgią atlikti užkrautų įpareigojimų naštos, buvo gėdinami ir jiems pavyzdžiu nurodomas tasai 9 ha ūkelio savininkas.

Nuo vienų dalį išdirbių nurašo, kitiems prirašo

Kolchozuose viršnormintų darbų propaganda pravesti sekasi žymiai lengviau, negu kad laisvę ūkininkavimo sistemoje. Kai reikalinga pravesti propagandą, kad vienoje ar kitoje žemės ūkio darbo srityje pasiekti rekordiniai išdirbiai, propagandistai iš anksto pasirenka kurį nors kolchozą ir jin atvykę numato asmenis, kurie „pedarytini" rekordistais. Žinoma, pirmoje vietoje pasirenkami partiniai, ištikimi komunistai. Numatytasis „rekordistas" pasikviečiamas ir iš anksto propagandistų įspėjamas, kad jis bus išgarsinamas. Šitas „garsinimas" daromas su darbus priimančių žinia. Sakysim asmeniui, numatytam į „rekordistus", užrašoma nuo kitų dirbusių nusukta tam tikra išdirbių dalis. Vieniems nedarašoma, o kitiems prirašoma ir tokiu būdu pasidaro rekordistai.

„Rekordų" propagavimo dienomis dažnas reiškinys, kad iš visų jėgų dirbęs kolchozininkas po darbo darbų priėmėjui pasako: „Išdirbau tokią ir tokią normą".

Darbų priėmėjas, kuriam reikalinga pakelti išdirbį numatytam į „rekordistus", ramia sąžine nuvogdamas kitų dirbusių tam tikrą dalį išdirbių, šaltai atsako: „Ką čia, draugas giriesi. Esi išdirbęs mažiau negu pats sakaisi".

Žmogus, ypač nepriklausąs komunistų partijai ir nenorėdamas patekti į nemalonę, nutyla. Nuo jo nusukta išdirbio dalis atitenka numatytam į „rekordistus".

Po šitos akcijos skelbiami rekordistai, skiriamos jiems premijos, jie turi pirmenybių; kiti gauna pasivažinėti į Maskvą suruoštų ekskursijų progą. Žodžiu apgaulingu būdu išgarsinti „rekordistai" turi tam tikrų lengvatų. Jie tokiais padaromi kitų prakaito sąskaiton. Tačiau be „rekordistų" sovietinėje sistemoje gyvenimas neįmanomas. Čia visose srityse vyrauja lenktyniavimas. Kai darbu neįmanoma pasiekti rekordai, tuo atveju „rekordistai" padaromi iš anksto užplanuotos propagandos. Paskiau jie statomi kitiems dirbantiesiems pavyzdžiu, svilinamos akys dėl sunkių gyvenimo sąlygų ir nedavalgymo neįstengiančių atlikti darbadienių išdirbio normas.

Taip ir sukasi tasai melas, užsuktas propagandos aparato.

„Grūdai Lietuvoje — kaip auksas"

Didžiausia sukolchozintoje Lietuvoje brangenybė yra duoniniai grūdai. Nors jų kainos pagal laiką ir vietoves kiek svyruoja, tačiau vidutiniškai grūdų centneris kainuoja 250 rublių. Juos įpirkti gali tik retas gyventojas, vadinamieji „pasiturintieji".

Kai kolchozai ar dar esą laisvi ūkininkai atlieka grūdų prievoles, jie už centnerį pirmarūšių duoninių grūdų gauna po 4,5 rublius. Tokias kainas moka valstybė. Kadangi prievolės didžiulės, jas atlikęs kolchozas dažniausiai palieka tuščiais aruodais. Kito kelio nėra, kaip atsigriebti ant kolchozininko, jam už atliktus darbadienius mokant pagal išgales.

Tą patį galima pasakyti ir apie mažumą kolchozuose nesančių ūkininkų. Pirmoje vietoje jie stengiasi prievoles atlikti valstybei. Neatliksi prievolių — būsi apšauktas sabotažininku, kenkėju, pastatytas prieš teismą. Kai ūkininkas atlieka prievoles, tada dažniausiai paaiškėja, jog jis neturi grūdų sėklai, jau nekalbant apie duoną. Kai tenka nusipirkti, tada susiduriama su didžiulėmis kainomis. Penkiasdešimt centnerių valstybei atlikęs ūkininkas ar kolchozas už gautus pinigus dar negali nusipirkti centnerio grūdų.

Sovietinė valstybė plėšiko vaidmenyje

Pažiūrėkim, kokį gyventojų atžvilgiu plėšikavimą atlieka sovietinė valstybė.

— Kai kolchozai ar vienas kitas esąs laisvas ūkininkas Lietuvoje atlieka nustatytas prievoles, jam mokamos tokios kainos, kad už gautus pinigus veik nieko negali nusipirkti, — kalba geral pažįstamieji gyvenimo sąlygas Lietuvoje vyrai. — Pavyzdžiui už pristatytą bulvių centnerį valstybė moka 1 rublį ir 80 kapeikų. Gi kai gyventojas centnerį bulvių nori nusipirkti valstybinėse parduotuvėse, jau turi mokėti 50 rublių. Tai oficiali pardavimo kaina. Grūdų surinkimo punktai už pristatytų pirmarūšių rugių centnerį moka 4,5 rublius, o kai darbininkas nueina į valstybės kontroliuojamą parduotuvę, jis turi už vieną kilogramą duonos mokėti 2 rublius ir 40 kapeikų, tai yra daugiau, negu gaunama už pusę centnerio valstybei pristačius grūdų.

Duonos ne visada galima gauti

Nežiūrint kainų aukštumo ir paprastos duonos Lietuvoje ne visada galima gauti. Būva vietovių, kur duona tampa reta brangenybe.

— Nueinu kartą į apskrities miestą, — kalba vienas iš trijų laimingai prasiveržusių laisvėn, — ir, atlikęs reikalus, užeinu valgyklon pavalgyti. Pakiša lėkštę sriubos. Prašau duonos, o padavėja atsako:

— Duonos? Jos ir mūs darbininkai (kalbamoji valgyklą buvo įrengta vietos darbininkams) ne visada gauna.

— Taip išvaikščiojau visą apskrities miestą ir negavau nusipirkti duonos kąsnio, — su karčia šypsena sako išsprukęs iš sovietų garsinamo „sotaus ir laimingo gyvenimo Lietuvoje".

Baudos už neatėjimą į darbą

Ne tik privalomas prievoles atliekant vykdomas gyventojų apiplėšimas. Dirbančiųjų išnaudojimas vyksta kiekviename žingsnyje. Štai kolchozininkas dėl kurios nors priežasties nenuėjo vieną dieną į darbą. Negalavo jo sveikata ar dėl kurio nors kito reikalo negalėjo dirbti. Jam jau už vienos dienos nedarbą nurašomi penki darbadieniai. Jei metų būvyje antrą dieną nenueis į darbą, jam bus nurašyta jau daugiau negu penki išdirbti darbadieniai, bet mažiausiai 7, o kartais ir 10. Jei trečią dieną nenueis į darbą, bus nušalintas nuo palikto sklypelio žemės.

„Nebūtų galima sakyti, kad yra vyrų, bet piemenų pakanka..."

Toliau tenka išsikalbėti su laimingaisiais vyrais kitomis temomis. Į klausimą, ar daug jaunų vyrų yra Lietuvoje, kadangi kalbama apie nuolatines mobilizacijas kariuomenėn, jie atsako:

— Nebūtų galima pasakyti, kad būtų vyrų, bet gerų kolchozams piemenų nestinga.

Pasirodo, kad tik spėjęs išeiti iš jaunuolio amžiaus jau tuojant pat būva pašaukiamas atlikti karinę tarnybą. Šiuo metu keturių klasių (keturių metų gimimo) Lietuvos vyrai atlieka karinę tarnybą įvairiose Rusijos vietovėse. Jau ruošiamasi šaukimui 1932 metais gimusiųjų.

Karinė tarnyba nuo 3 iki 7 metų

Karinė tarnyba trunka įvairiai. Trumpiausia, bent kalbama, turėtų tarnauti patekusieji į pėstininkus. Jiems numatytas trejų metų karinės prievolės atlikimo laikas. Bet praktiškai niekas po trejų metų negrįžta iš kariuomenės.

Patekusieji artelerijon karinę tarnybą atlieka per 5 metus, gi jūininkams ir į aviacijos dalinius patekusiems tenka ištarnauti po 7 metus.

Saukiamieji kariuomenėn beveik visi paimami. Didelė retenybė, kad kuris pašauktasis lietuvis išsisuktų nuo karinės tarnybos. Vienintelis kelias jos išvengti — miškas. Tačiau tokie dezertyrai nuolat gaudomi.

Nemaža lietuvių, paimtų kariuomenėn, karinę tarnybą atlieka Mongolijoj, Lvove, Černigove ir kitose Rusijos vietovėse.

Kaip vykdomas nuo karinės tarnybos besislapstančių vyrų gaudymas ir apie bažnyčių apmokestinimus sekantį kartą. **B. d.**

Susitikimas su save užmiršusiu lietuviu

Šiomis dienomis TREMTIES bendradarbiui pasitaikė netikėta ir reta proga susitikti savo tautietį, save apmiršusį tokiu esant.

Svarbiausia, kad lietuvį su lietuviu suvedė vokietis, pasakydamas:

— Čia jūsų tautietis.

— Gera diena, malonu susitikti, — buvo pradėtas pokalbis.

Gi tautietis geraširidiška šypsena nusišypso ir sako:

— Ponas aš jau užmiršęs.

Tik iš vėlesnio pokalbio, vesto vokiškai, paaiškėjo, ką būtent užmiršęs: — lietuviškai kalbėti.

— Dar atsimenu vieną kitą žodį. Kas labai iš lėto kalba lietuviškai, kartais minti suprantu, bet pačiam kalbėti sunku.

Jis gimęs Žemaitijoje. Čia praleidęs vaikystės metus, vėliau gyvenęs, su tėvais, Rygoje. Mokytis teko Rusijoje. Galiausiai atsidūrė Jugoslavijoje, kur vedė jugoslavę. Karo atomazgos pasėkoje pasirinko tremtinio gyvenimą ir laikinai įsikūrė Vakarų Vokietijoje.

— Dabar ruošiuosi vykti į Ameriką. Ten gyvena mano sesuo.

— Ar nuo vaikystės neteko būti Lietuvoje?

— Taip. Paskutinį kartą Kaune buvau 1928 metais. Porą mėnesių praleidau. Tada dar Kaune buvo tramvajus, traukiamas arklio...

Kai išsikalbam apie gimines, iš Lietuvos į svetimus pasviečius išklydęs lietuvis sakosi, jog jo giminių gyventa apie Kelmę.

— Keletą vasarų buvau ten parvažiavęs ir praleidęs. Visi sočiai gyveno.

Tatai pasakoma šaltai, kaip konstatuojant sausą faktą.

Kyla pagunda paklausti, ar jis save tebelaikąs lietuviu. Tačiau tiesus ir status klausimas nesimezga. Juoba, kad sutiktasis neturi tikslo slėpti savo kilmės, tačiau apie ją kalba kaip apie negražinamai nutolusį daiktą, kurio jau nepasiilgstama.

— Ar grįžtumėt į Lietuvą, jai esant laisvai?

— Pasižiūrėti — gal būt, jei pasitaikytų proga.

Po šių žodžių pokalbin įsimaišo pauza. Po jos, įnešusios slėgos pasikalbėjiman, save užmiršusis sako:

— Neteko mokytis lietuviškoje mokykloje.

Tatai konstatuoja taip pat kaip įvykusį ir negražinamą faktą. Tačiau tame pasakyme slypi išraiška negražinamo: — jei būtų savoje mokykloje mokęsis, kažin ar būtų tiek nuo savęs nutolęs.

— O kaip kalbėdavote pas gimines prie Kelmės nuvykęs? — savaime išsilieja klausimas.

— Lietuviškai, nes jie kitaip nemokėjo. Bet labai viską trumpai. Tai buvo labai seniai.

Žodžiai nuskamba, lyg atsidužę į nepralaužiamą ir nenorimą pralaužti uolą, skiriančią nuo gimtinės.

IGNAS ŠEINIUS

KUPRELIS

VIENOS PAVASARIO DIENOS PASAKA

15

— Kiek man vargo! Tiktai lauk ir nulauš sparną, arba net ir visą kepurę nuvers. Menkas daiktas toks čios malūnas: mažas vėjas — blogai, didelis — dar blogiau.

Staiga sužaibavo, visur šviesiai žaliai nušvito. Net akys apraipo.

Trenkė perkūnas. Visas malūnas sudrebėjo. Ratai vienas į kitą ėmė dardėti.

— Gal malūnan pataikė? — atšokau nuo lango.

Įnirtęs vėjas minutei prapuolė. Paskum papylė, lyg debesys būtų pratrūkę.

— Ko čia audros paisyti, klausyk, aš pasakosiu. Malūnas apdraustas, nėra ko bijoti, — nusišypsojo Kuprelis atsisėdęs ir ramiai pasakoja toliau. Kai perkūnas smarkiau ima griauti, jis balsiau pasakoja. Viską gerai girdžiu.

XXIX

Ir štai vieną šeštadienio vakarą dingterėjo man galvon mintis:

— Eisiu palangėn padaboti, ar nėra pas Gundę kokių svečių.

Ilgai svyravau. Ta mintis traukte traukė iš namų, bet daug kas ir neleido, draudė. Juk žinojau, kad taip daryti nepadoru. Nepadoru įtarti mylimą žmogų, nepadoru geram vargoninkui slankioti patvoriais ir pasieniais.

Išėjau tačiau. Visa mano atspara buvo pralaužta. Jaučiau, kad esu menkas, silpnas žmogus. Sarmatijaus, bet kai kas stipresnis, nematomas viliojo mane ir traukė.

Naktis buvo tamsi. Ėjo pats senagalis. Tik kelios žvaigždės mirkčiojo juodoj erdvėj. Ir tai nuobodžiai, nenoriai.

Priėjęs į Gervydžių sodybą, apsidairiau.

— Gal eina kur kas?

Niekur nieko. Nei garso, nei balso.

Patylomis, lyg bijodamas ir savo šešėlį užgauti, prakečiau tvoroje statinius. Dar kartą pakiausiau, apsidairiau aplinkui. Įlindau.

Patvoriu, mindydamas dilgynes, nuslinkau į sekly-čią. Žiūriu, suspindėjo tarp jų kas. Tai mano padovanoto žiedo akelė. Ištryško lempos šviesoj raudonais, žaliais spinduliais. Ir tarytum mane koks džiaugsmas paėmė, tai pamačius. Geriau širdyje pasidarė. Paskum vėl juoda bedugnė atsivėrė. Joje raudoni ir žali spindulėliai žybčiojo, žaidė tarytum.

Dar kartą ir dar kartą Gundė jį pabučiuoja. Smalsiai, lyg išsiilgusiai glaudžias į jį, rankomis veidą glosto ir glamonėja. Nesisarmatija!

Prakeikiau aš Gundę tą valandą. Prakeikiau ir visas pasaulio mergaites.

— Tegul visos moterys skradžių žemių kur nueina! Tegul nelieka nei vienos! Tegul žemė ir tuos vyrus praryja, kurie svetimon meilėn drįsta įsiveržti, savo veliniškais nagais viską išdraskyti!

Verkiau priklaupęs po langu, griežiau dantimis ir keikiau.

Dievą meldžiau:

— Viešpatie Visagalis, pamatyk mane! Pagailėk manęs! Nubausk juos, arba man mirtį atsiųsk!

— Žvaigždės, visas dangau, atverkite savo galybes! Sunaikinkite viską!...

Bet niekas man nepadėjo, niekas manęs neišgirdo.

*

Vėl žaibas praskyrė tamsą. Nušvietė visą kambarėlį, Kuprelio veidą. Per veidą riedėjo dvi didelės ašaros. Jos tuo metu taip sutvisko, lyg pačiu žaibu užsidegė.

Kuprelis pasimatė baisiai toje šviesoje: visas išdžiūvęs, išsekęs. Į kuprą įsitraukęs. Veidas mėlynas. Akys šaltai, žiauriai spindi.

Man atrodė, kad pamačiau kokį šešėlį, atėjusį iš ano pasaulio, kuris iš tenai praneša amžinus sopulius ir nepabaigiamas kančias. Atrodė, kad tos žaibo šviesoje ugnimi sutvyskusios ašaros ne jo, o kokios seniai jau su kūnu atsiskyrusios, klajojančios sielos.

Perkūnas toliau nudardėjo, lyg veždamas per dangų žemei ardyti galingas patrankas. Čia, regis, nesuardė, gal geriau pavyks kur toliau.

Kuprelis patylėjo tamsoje, tur būt aprimo kiek ir vėl apsakinėja:

— Šoksiu pro langelį ir tą žaltį savo rankose sugniaušiu! Nei atsigrįžti nesuspės.

— Padegsiu geriau namus. Tegul supleška jie toje ugnyje! — blyksterėjo galvoje kita tokia pat nereali mintis.

Išsitraukiau popieriaus iš kišenės. Sugraibiau degtukus. Išėmiau vieną. Jau pusiau pabrėžiau.

— Dar žvilgtersiu į ją. Paskutinį kartą...

Jie sėdėjo jau greta vienas kito. Jis, apskabinęs ją pusiau, kal ką kalbėjo. Bet ji neklausė ir, atsilošusi nuo jo, žiūrėjo seklyčios kampan. Gilias susimąsčius, lyg matė ką, lyg ką nujautė.

— Gal mane atsiminė? Gal pagailo manęs?...

— Nužudysiu jį vieną! Tą lenką, suvedžiotoją.

— Jos gaila... Vis viena gaila.

Išsiplėšiau iš pamato akmenį ir jau šaltai žiūrėjau į jų šnekučiavimą. Laukiau tiktai jo išeinant.

Laukti teko ilgai. Pradėjau drebėti iš pykčio, ir iš baimės, kad mano kerštas gali nepavykti.

Jie vis džiaugėsi vienas kitu. Gundė vėl pralinksmėjo.

Žiūriu, pagaliau Staševskis atsistojo. Paėmė jos ranką, norėdamas atsisveikinti. Atsistojo ir Gundė. Staiga Staševskis apskabino ją visu aistrumu, ėmė bučiuoti veidą, kaklą. Paskum pakėlė ir neša lovon. Gundė iš pradžių nesipriešino. Jau paguldė Staševskis ją lovon. Tuomet šoko Gundė iš lovos ir ėmė su juo kovoti. Nepaprastomis, netikėtomis pajėgomis. Išsiveržė pagaliau. Bėga į langą. Staševskis ją vejas ir vėl nustveria. Jis surinka. Gundė įkando jam ranką. Jis sustoja ir lyg nežino, kas daryti.

Gundė nusigrįžė kiton pusėn. Lukterėjus kiek, priėjo į langą ir atskleidė dangtę. Atskleidė kitą, trečią, visas. Staševskis nusikabino nuo gembinės skrybėlę, priėjo į ją, atsisveikino, netardamas nei žodžio, ir išėjo. Matėsi tik, kaip lūpas kramtė. Gundė vienok palydėjo jį pro duris. Jam nematom paskui išsekė.

Mečiau langelį. Aplinkui namų, ant kojų pirštų, nulekiau darželin prie kelio. Įlindau serbentų krūmuosna. Akmenį abiem rankom suspaudžiau.

Žiūriu, jis jau išėjo iš kiemo. Gundė sugrįžo priemenėn.

Štai jau Staševskis netoli manęs. Eina šalikeliu. Niūniuoja, mastaguoja lazdele...

Man akyse užsidegė. Kraujas užvirė.

Jau tušt tiesiai ties manim. Pašokau. Krūmai sučežėjo. Jis susilaikęs domingai pradėjo dairytis. Tuo matu nei nepajaučiau, kaip paleidau į jį akmenį...

— A-a! — suriko Staševskis dusliu balsu. Susiėmė krūtinę ir susėdo.

Man užėmė kvapą. Pritūpiau krūmuose. Žiūriu kas bus.

---

100 000 Stalino knygų...

Kaunas. Tarybinės Lietuvos Valstybinė Leidykla išleido nauju leidimu Stalino raštų pirmąjį tomą 100 000 tiražu. Nuo spalio 13 dienos šie raštai esą pradėti platinti individualinės prenumeratos keliu... (t. y. ateinama pas Lietuvoj iki šiol dar išlikusį lietuvį ir policiškai „pasiūloma" įsigyti Stalino kūrinį, kuriame kalbama apie žmogaus nužmoginimo techniką. **Tr.**).

Karo galimybių temomis

Pastaruoju laiku spaudoje, ypač vokiečių, labai dažnai nagrinėjamas karo galimybių klausimas, politinė padėtis pasaulyje ir Vakarų valstybių bei Amerikos ir Sovietų Sąjungos su jos satelitais jėgų santykiai.

Iš tų straipsnių atrodo, kad tikrai netoli yra laikas, kai prabils patrankos, kris bombos ir gaisrai vėl naikins turtą bei gyvybes. Karo psichozas daugiau ir daugiau apleičiasi ne tik Europoje, bet ir kitoje pusėje Atlanto. Sovietų Sąjungos laikysena, jos intrygos ir nenoras prisidėti prie taikos organizacinių darbų duoda pagrindo manyti, kad tikrai karo galimybė priartėjo ir kiekvieną dieną daugiau artėja.

Tas karo psichozas tęsiasi jau porą metų, nuo Berlyno blokados, bet iki šiol nieko neatsitiko, išskiriant išprovokuotų susidūrimų su sovietų satelitais. Pats didysis partneris ir karo psichozo kaltininkas, Sovietų Sąjunga, kažin ko laukia, vengia užsiangažuoti, nors aiškiai mato, kad Vakarų valstybės kiekvieną dieną stiprėja, ginkluojasi, organizuojasi ir pasiruošia kiekvienam eventualumui. Sovietų Sąjunga mato, kad laikas dirba jos nenaudai, kad ji nustoja politinio svorio ir tos reikšmės, kokią ji turėjo 1945 m. Jau taikos pakto su Japonija pasirašymas aiškiai parodė, kad jos balsas liko nereikšmingas, ji jau negali savo valios diktuoti ir net negali sutrukdyti jai nemalonaus sprendimo pravedimo. Tų 200 divizijų, kurios yra Sovietų Sąjungos dispozicijoje, jau niekas nebijo ir niekas jau netiki į Sovietų Sąjungos stiprumą, o demonstruojamą jėgą laiko blefu. Atrodo, jog Vakarų pasaulis priėjo išvados, kad tikrai Sovietų Sąjunga nėra tokia stipri, kokie ji nori pasirodyti, ir kad jos divizijos dabartiniu laiku yra nereikšmingos ir lemiamo sprendimo ginkluotam konfliktui negali įnešti.

Jau pirmas pasaulinis karas parodė, kad divizijos ir žmonių masės palaipsniui užleidžia vietą technikai. Tas partneris, kurio karo technika yra daugiau išvystyta, mažiau turi nuostolių, bet daugiau gali sunaikinti priešo pajėgų. Pirmo karo laikotarpyje Rusija mobilizavo 12 milijonų karių, bet į karą išėjo su silpniau išvystyta technika negu Vokietija, todėl turėjo užmuštų, sužeistų, patekusių į nelaisvę ir dingusių be žinios 9,150,000, tai yra, 76.3% visų savo pajėgų, tuo tarpu Vokietija prie 11 milijonų mobilizuotų karių turėjo 7,142,558 nuostolių, tai yra, 64.9% arba 11.4% mažiau. Dar daugiau tą aksiomą patvirtina antrasis pasaulinis karas. Amerika antrame pasauliniame kare turėjo 10,400,000 mobilizuotų karių, bet nuostolių žuvusiais, sužeistais, patekusiais į nelaisvę ir dingusiais be žinios turėjo tik 9%. O Korėjoje per vinus karo metus komunistai turėjo 1,300,000 nuostolių, tuo tarpu UNO kariuomenė tik 80,000, tai yra, 6.15% tų nuostolių, kuriuos turėjo komunistai.

Taigi tie daviniai įrodo, kad lemiamos reikšmės dabartiniame kare turi technika, o ne žmonės ir divizijos. Su mažesniu skaičiumi karių, bet su stipriai išvystyta karo technika galima pasiekti didesnių laimėjimų. Karui pradėti neužtenka turėti 200 divizijų, bet reikia taip pat išvystyti savo techniką, nes kitu atveju divizijos sutirps, bus išblaškytos ir negalės pasireikšti.

Bet kad galima būtų išvystyti savo karo techniką, reikia turėti savo krašte pakankamai pagrindinių, karui reikalingų medžiagų, kaip tai, geležies, anglių ir naftos, ir tai ne tik pirmomis karo dienomis, bet tų medžiagų tiekimas į karo pramonę turi būti užtikrintas per visą karo laikotarpį. Tuo tarpu daviniai iš antro pasaulinio karo rodo, kad Sovietų Sąjungoje nuolatinio tiekimo tų medžiagų karo metu nėra ir vargu ar gali būti.

Sovietų Sąjunga išvystė gamybą geležies, anglių ir naftos taikos metu iki kraštutinumo ir karo metu nepajėgs daugiau gaminti, negu dabar gamina. Prieš antrą pasaulinį karą Sovietų Sąjunga gamino virš 250.000.000 statinių naftos (statinė = 42 galionai), bet karo metu, 1942 m. produkcija krito iki 227.470.000 statinių, kiekvienus metus mažėjo ir 1945 m. pasiekė 148.953.000 statinių. Tuo tarpu Amerikos naftos produkcija 1942 m. buvo 1.454.047.000 statinių, kiekvienais metais kilo ir 1945 m. siekė 1.786.929.000 statinių. Tie skaičiai rodo, kad karo metu karui reikalingų medžiagų produkcija Sovietų Sąjungoje mažėja, o Amerikoje didėja, taigi Amerikoje karo technika gali nuolat didėti ir spartėti, o Sovietų Sąjungoje išsisemia ir mažėja.

Bet jeigu naftos produkcija karo metu Sovietų Sąjungoje ir nemažėtų, tai to taip reikalingo skysto kuro, be kurio tankai, lėktuvai, sunkvežimiai ir traktoriai turi sustoti, Sovietų Sąjungoje neužtenka karui pradėti. Sovietų Sąjungos naftos produkcija dabartiniu laiku siekia 250.000.000 statinių, o Amerikos 2.000.000.000 statinių, taigi 8 kart daugiau. Jeigu priskaitysi satelitinių kraštų naftos gamybą, — Rumunijos su 42.000.000, Vengrijos su 5.000.000, Lenkijos su 3.000.000 ir Sachalino su 7.000.000 statinių, tai gaunamos naftos kiekis Sovietų Sąjungoje padidėja 57.000.000 statinių, bet Amerikos dispozicijoje yra Venecuelos nafta su 450.000.000 statinių produkcija ir Irako bei Irano su maždaug 200.000.000 statinių. Taigi naftos produkcijos atžvilgiu Sovietų Sąjunga stovi toli užpakaly Vakarų valstybių ir su tuo turi skaitytis, galvodama apie ginkluotą konfliktą.

Antros būtinai karui reikalingos medžiagos — geležies gamyboje Sovietų Sąjunga taip pat toli atsilieka. Jos geležies produkcija yra 35.000.000. tonų, tuo tarpu Amerikos produkcija siekia 97.000.000 tonų, taigi Amerika gali daugiau pagaminti tankų, lėktuvų motorų ir kitokių ginklų. Taikos metu Sovietų Sąjunga gamina iš savo geležies daugiau ginklų negu Amerika, būtent, iš 1000 tonų geležies pagamina 2,2 tankus, tuo tarpu Amerika tik 0,5, taigi Sovietų Sąjungos tankų produkcija į metus gali siekti 80.500, o Amerikos tik 48.500, nes likusią geležį Amerika naudoja civilių gyventojų reikalams. Bet reikalui esant Amerikos tankų produkcija karo metu galėtų padidėti iki 223 tūkstančių, o Sovietų Sąjungos ginklų produkcija jau taikos metu pasiekė maksimumą ir daugiau didėti negali.

Sovietų Sąjunga puikiai žino Vakarų pasaulio pranašumą technikoje, taip pat puikiai žino, kad jų galimumai išvystyti techniką yra neriboti, kad Vakarai per trumpą laiką gali karo pramonės produkciją pakelti 3 ar 4 kartus, o tų galimybių Sovietų Sąjunga neturi. Todėl, nežiūrint turimos atominės bombos, milžiniškų kiekių pagamintų tankų ir lėktuvų, Sovietų Sąjunga laikosi pasyviai ir vengia užsiangažuoti į ginkluotą konfliktą, nors mato, kad laikas dirba jos nenaudai ir kad Vakarų valstybės kiekvieną dieną daugiau organizuojasi ir stiprėja.

G. S.

Priešrinkiminės nuotaikos Anglijoje

Spalio 25 d. britai vėl renka savo parlamentą. Sakau „vėl", nes tik prieš pusantrų metų dabartinis parlamentas rinktas, taigi visiškai dar jaunas, o normalus parlamento gyvenimo laikas yra penkeri metai.

Kai baigėsi praeiti rinkimai, paaiškėjo, kad darbiečiai (britų socialdemokratai) laimėjo juos labai nedidele persvara. Opozicijos laikraščiai ir kalbėtojai per tą laiką įvairiomis progomis šaukė, kad tas parlamentas nereikšingas tikrojo tautos balso ir turįs būti paleistas. Nuolat buvo spėliojama, kada šitai įvyks, buvo nustatinėjamos net tariamosios datos, bet vyriausybė vis laikėsi ir nieko nekalbėjo apie naujus rinkimus.

Per tą laiką Didž. Britaniją užgriuvo ne tik visi tie sunkumai, kurių neišvengė ir kiti laisvieji pasaulio kraštai (apsiginklavimo rūpesčiai ir su tuo susiję ekonominiai sunkumai). Britus užgriuvo dar specialios, grynai britiškos, bet vis dėlto pasaulinės reikšmės bėdos. Jau daugiau kaip pusmetis besitęsias įtempimas dėl Persijos žibalo, pastaruoju metu visiškai išklibę reikalai dėl Egipto ir Sudano, Afrika — štai problemos, gal pačios reikšmingiausios visame reikalų komplekse, ir dėl jų vienokio ar kitokio išsprendimo labai lengva mesti šešėlį vyriausybei, kuri, kaip tvirtinama, neturinti aiškaus pasitikėjimo krašte, tai yra ryškesnės daugumos. Pačioje darbo partijoje taip pat esama šiokių tokių įtempimų. Atrodo, šitos priežastys ir bus paveikusios vyriausybę skelbti naujus rinkimus.

Šiandien vyksta rinkiminė kova, pasakyčiau — labai kultūringa kova. Nors abi didžiosios partijos stengiasi laimėti, bet dabartiniai sunkumai greičiau gali atnešti persvarą konservatoriams ir ministerio pirmininko kėdėn pasodinti W. Churchilli.

Kaip mūsų žmogus, lietuvis tremtinys, reaguoja į britų politinio gyvenimo įvykius?

Klausimas įdomus, nors į jį piačiau atsakyti gana sunku.

Kai tremtiniai važiavo į šį kraštą ieškoti darbo, duonos ir vietos galvai priglausti, juos priėmė ir patį įvežimą organizavo anuometinė ir kartu dabartinė Clemento Attlee vyriausybė. Tremtiniai skundėsi, kad jiems taikomi žymiai didesni suvaržymai, negu Amerikoje, Kanadoje ar Australijoje, bet ir patys didžiausi konservatyvizmo šalininkai tylom pripažįsta, kad niekur kitur gal taip nesirūpinama, jog žmogus nemirtų badu, jog jis turėtų darbo, kaip Jungtinėje Karalijoje. Darbiečiams niekas negali nuginčyti patriotizmo. Svetimšaliams visokius suvaržymus taikančioms britų profesinėms sąjungoms kai kas mėgina prisegti net nacionalistų ar šovinistų vardą. Visa tai yra, bet kai suvaržymai nukrito, daugumas net nepajudėjo iš tų vietų, kuriose dirbo suvaržymų laikais. Nepajudėjo dėl to, kad nėra prasmės. Štai būdingas pavyzdys. Tvirtas vyras, kuris tekstilėje, dirbdamas po 55 val. per savaitę, užkaldavo 7—8 svarus, perėjo dirbti į metalo fabriką. Dirba 44 val., bet nuolat genda mašinos, ir jam per pirmąsias šešias savaites vidutiniškai išėjo tik po 6 svarus, o tekstilės fabriko karštis tiesiog nepalyginamas su tuo, kurį jis rado naujoje darbovietėje.

Žinoma, yra ir gerai uždirbančių tiek anglies kasyklose, bet juk tai tie patys darbai, į kuriuos siūlė eiti suvaržymų metais.

CHURCHILLIS VĖL ATSISTOS ANGLIJOS PRIEŠAKY?

yr... kui... dys š... vie viso... savo kraš... nis demokra... cionalistus, bet ... dėl šio krašto rink... vis dėlto kraštą valo...

Labai būdingas vieno ...šio tautininko) pasisaky... krašte aš gerai gyvenau ir ... už konservatyvizmą. Jei grįšiu ... šių toks pat. Bet, darydamasis ... savo dabartinės padėties, sako, te... kad Didž. Britaniją valdytų darbiečiai ...įtarimų kelia jų kairysis sparnas, be... dėlto, sako, simpatijos darbiečių pusėje.

Kur gi tas šuva pakastas? Kodėl baiminamasi konservatorių? Atsakymas gana aiškus.

Nors konservatorių rankose didžioji dalis britų spaudos ir ta spauda nepraleidžia nė mažiausios progos kritikuoti ir pulti vyriausybei ir valdančiajai partijai, bet mūsiškių ji nepajėgia nuteikti. Kai tik kyla kalba dėl konservatorių laimėjimo, kartu prieš benamius žmones sustoja juodas ateities šešėlis: kas tuomet bus su mumis? Nebeįveikia įtikinti nė konservatorių propoganda, kuri dabar tvirtina, kad krašte nebūsią nedarbo. Gyvi faktai veikia žmogų daugiau, negu dešimtys laikraščių. Sunku ir net per drąsu būtų spręsti, ar konservatoriai pasirodytų šovinistai, bet kiekvienas įsitikines, jog nedarbo atveju baisi šmėkla paliestų mus pirmuosius, nes konservatoriai jau yra mėginę mūsų reikalą labai nešvankiu būdu panaudoti savo propogandai, visus nepriteklius sumesdami niekieno neginamų tremtinių sąskaitos.

Štai gal jau bus dveji metai, kai mūsiškėje apylinkėje savivaldybių rinkimų metu konservatoriai paleido agitacinius lapelius, kuriuose nurodinėjo, kiek kas savaitė mėsos gauna britas ir kiek tremtinys. Tremtinio norma buvo nurodyta bene dvigubai didesnė už brito. Tai, žinoma, buvo nė už centą teisybės neturėjęs melas, noras surasti kaltę, kur jos nėra, bet jis mūsų žmonių simpatijų toli gražu nepalenkė konservatorių naudai. O kaip šitokie teigimai veikia britą, galima suprasti tik pagyvenus šiame krašte ir nuolat skaitant britų laikraščius. Eiliniam, mažiau sąmoningam britui valdžia gali būti, kokia tik nori (kadaise buvusio garsaus ministerio pirmininko Disraelio pasakymu, britas visada sakys: „Ta prakeikta valdžia!"), jis tiek triukšmo dėl jos nekels, kiek dėl mėsos.

Neseniai kai kurie laikraščiai buvo leidę savotiškai prasiveržti nepagrįstam žmonių pavydui. Ne paslaptis, kad tremtiniai, kitaip neišspręsdami butų problemos, taupo savo užkaltus svarus ir perkasi namus. Turbūt retas pajėgia tiek sutaupyti, kad įveiktų iš karto įmokėti visą sumą. Paprastai reikia tik pirminės sumos, o bankai duoda ilgalaikes paskolas. Kai kurie santūrūs ir objektyvūs laikraščiai šitokius dalykus — tremtinių taupumą — yra labai gražiai įvertinę, bet dalis šitas jų pastangas vertina kaip dabartinės vyriausybės šališkumą. Girdi, vyriausybė subsidijuojanti svetimšalius, kurie įsigyja namus, nors yra britų, kurie nepajėgia gauti butų.

Šitokie dalykai šiek tiek neramina tremtinius, ir jų nuotaikos gana aiškios, nors sprendimas, aišku, priklauso nuo britų, nes tai yra jų pačių reikalas.

S. Baltaragis.

Staševskis, pasėdėjęs kiek, stojas ir sunkiais žingsniais, neisdairydamas, pasviręs velkas namon. Pastovės kiek ir vėl eina.

Man didelis sunkumas atslūgo nuo širdies. Man geriau darės, kai mačiau, kad jis vis geriau eina. Sekiau jį iš toli, pasiruošęs, jei būtų blogiau, padėti jam.

Nusekiau lig Argaudiškių. Įsitikinau, kad jam kokio pavojaus gal ir visai nėra.

Grįžtant namon mane vis daugiau kankino sąžinė.

— Jei jau norėjau jam keršyti, turėjau eiti atviron kovon. Taip iš pasalų... Ne, taip vyrai nedaro.

— Juk jis gal ir visai nežino, kad aš myliu Gundę?

— O kuo jis kaltas, kad Gundė pati jį myli?

— Jei kiek, būčiau nužudęs nekaltą žmogų.

— Ir visviena, žmogui nužudyti žmogų!... Ne! Ne!

— Žmogus turi būti stipresnis, neg jo jausmas. Tai ir turi žmogu skirti nuo gyvulio, kad žmogus gali save suvaldyti.

Tikrai nudžiugau, kai po keletos dienų pamačiau Staševskį vaikščiojant miesteiyje sveiką. Bet jis buvo išblyškęs ir rimtas.

Dar po dvejetos dienų išgirdau, kad Staševskis išvežiavo. Žmonės pasakojo, kad Varšuvon. Taip pat pasakojo, kad jis buvo manęs likti Argaudiškiuose visą vasarą, bet staiga išvažiavo. Žmonės visaip spėliojo, kodėl. Vieni spėliojo, kad susipyko su karštuoliu grafu Argaudu, kiti, kad su Gunde.

— Kas jam Gundė, tokiam mokytam žmogui, — darė kai kas išvadas.

Bet manyje negerai darėsi.

Buvau, kaip iš vėžių iškeltas. Krypau ir vienon pusėn ir kiton. Įvairiausios mintys galvoje verpetais siautė.

XXX

ĖINANT dienoms, slenkant naktims vis daugiau aprimau. Rodės, kad ir meilė iš galvos išgaravo. Daug dirbau, daug skaičiau. Toli saulėje vaikščiojau, kasdien maudžiaus. Vėl tapau žmogus. Buvo sveika, blaivu, gera.

Bet po dvejetos savaičių pastebėjau, visai netyčia, kad Gundė vėl kelia galvą į viškas. Sypsojosi man meiliai, žavinčiai. Kaip ir seniau. Kokį laiką nekreipiau, rodės, domės, o pagaliau vėl tirpau visas nuo jos švilgsnių.

Vieną šventadienį, tai jau buvo Liepos mėnesio pabaigoj, Gundė išėjus iš bažnyčios priėjo į mane. Pradėjo linksmai šnekėti, juokauti. Klausė, kas pas mane girdėti, apsakinėjo ką pati veikia. Gyrės, kad audžia gražias bovelnas, kad šiemet daug sienų drobės išaudė. Rūgojo, kodėl aš nenoriu jos sustikti, net ir pažiūrėti nenoriu.

— Užmiršai visai, tarytum manęs ir nebūtų. Blogas esi. Pykstu ant tavęs.

Besišnekučiuodami atsisėdom ant suolelio po klevais. Nebojom, kad ir žmonės šventoriuje vaikščiodami į mus šnairavo.

Gundė man parodė vieną praeinančią panelę, kuri ėjo pasispaudus ranką didelio, ilgo jaunuolio. Iš viso buvo matyt, kad tai buvo nebent kokie ponai. Šnekėjosi lenkiškai garsiai, drąsiai, tarytum jie visai vieni būtų šventoriuje.

— Patinka ji tau? — nusijuokė Gundė. — Ko gi reikia:

Skryblius, kaip šietas,
Panelė, kaip skietas,
Nosis, kaip kačerga.

Tai grafo Argaudo duktė. O tas štai žardas, kurį ji veda, jos sužieduotinis. Dievas geras, neaplenkia nieko, — kvatojos Gundė net pasilenkdama.

Kitą šventadienį, po mišparų, Gundė priėjo į mane šventoriuje ir netrukus sako:

— Žinai ką? Aš į tave šitą vakarą ateisiu svečiuosna. Lauksi manęs?

— Gerai, lauksiu! — Net nustebau, kai savo atsakyme pajaučiau tiek džiaugsmo.

— Bet gal geriau, kad tu sustiktum mane kur?

— Kur tik nori!

— Lauk ties Drimbšos sodyba. Tenai pakalnėje yra toks kapčius, atsisėsi po juo. Žinai?

— Žinau, Gunde!

— Paskum nueisim į tave, tavo grinčion. Tu paskambinsi, aš paklausysiu. Pasišnekėsim. Be galo tavęs išsiilgau!

Ji karštai paspaudė man ranką. Išsiskyrėm.

— Ir kodėl ji šiandien tokia linksma, tokia guvi? Nejaugi ji taip greitai ji užmiršo?

Kilo man klausimai, dygo abejonės.

— Tegul. Palauksiu, pažiūrėsiu toliau.

Jaučiau, kad buvau ramus. Bet nerimas manyje augo, ir vėl didėjo ilgesys prie Gundės.

XXXI

LABAI palengva, bet audra vis traukiasi tolyn. Vis rečiau sužaibuoja, rečiau sugriaudžia. Jei ir sugriaus, tarytum tas dundesys toli kur iš pažemių veržias. Pranyksta tuojau, be jokio aido. Lietaus smarkumas menkėja. Lyja tik pabiromis.

Kambarėlyje darosi šviesiau.

— Dar matyt saulė nenusileido. Visai prašvis, — sakau Kupreliui.

— Tur būt. Bet jau vakaras netoli.

Jis mažai perkūną girdėjo. Nekreipė į jį domės. Buvo savyje paskendęs, savo praeityje.

— Sutartą valandą nuėjau paskirton vieton. Atsisėdau ant kapčiaus ir laukiu. Jau vienuolikta — jos nėra. Pusiau dvyliktos — dar nėra.

— Tiktai pasijuokė iš manęs! — manau nekantraudamas.

— Palauksiu dar bertainį, nebus — eisiu namon. Praėjo ir tas bertainis. Bet dar neinu.

Pykau ant jos, kad neateina, o ant savęs, kad buvau toks greitas įtikėti ir dabar nei iš šio, nei iš to sėdžiu čia visos nakties pajuokai.

Tik štai žiūriu, atrieda pakluonias, keleiiu, mažas, juodas taškas.

— Tai ji! — nudžiugau.

Prisiartino — šuva!

Bet supykti nespėjau. Pažinau, kad tai Gervydžių Margis. Jis ėmė apie mane šokinėti, gerintis. Dar neužmiršo.

Pasirodė ir kitas taškas, tiktai kurkas didesnis ir pailgas.

Nuskubinau jo sustikti. Bet Margis, metęs mane, anksčiau ji sustiko.

— Ilgai tau teko laukti? — guodė mane Gundė. Jaukiu, žavinčiu balsu. — Gal nepyksi? Dovanok man... Mat, ta gudruolė Julytė ilgai nemigo. Turėjau laukti kol užmigs. Jau, rodos, ji miega, tiktai aš paėminsiu keltis, ji ir klausia: „Kur tu eini?" Atsakau: „Niekur neinu, tiktai ant kito šono apsiverčiau". Ji tarytum įtiki ir vėl miega. Sukrutėsiu gi ir vėl klausia. Bet pagaliau tikrai užmigo... Tai einam į tave. Čia gali mus kas užeiti.

Nuėjom. Margis paskui.

Seniai, seniai Gundė pas mane buvo! Net šilčiau, šviesiau pasidarė, kai ji peržengė slenkstį. Kitas kvapas, kitas oras.

— Gi pas tave langai nedengti! — tik atsisėdus visai teisingai pastebi mano viešnia. — Aš šiemet pas save įtaisiau. Be dangčių bloga.

Norėjęs buvau tan žodin pasakyti, kad iš tiesų gerai, nes dangtys neleidžia pamatyti, kai merginos apgaudinėja savo mylimuosius, bet susilaikiau. Tegul tai būna užmiršta.

— Imkim nors marškomis uždengsim. Gali kas pro langą pažiūrėti, — žiūri Gundė neištikimai į langus.

Nurengėm mano miegamajam lovą ir užtiesėm langus.

— Dabar paskambink suktinį, — prašo.

— Kodėl suktinį?

— Kažin kodėl jo šiandien noriu. Gal todėl, kad netrukus ištekėsiu, savo vestuvėse šoksiu.

— Su kuo? — mano balsas buvo tylus, vos girdžiamas.

— Su tavim! Štai su kuo. Mūsų vestuvėse. Ar dar tu nežinojai? — Gundė nusišypsojo ir priėjus į mane uždėjo savo rankas ant pečių.

Visi rūkai, rodės, pakilo ir vienu matu išsiskaidė. Tapo šviesu, aišku.

Prisiglaudžiau prie jos, kaip vaikas. Nieko nesakau. Žodžių ir stinga ir nereikalinga.

— Gal netiki? — glaudžia Gundė patylėjus savo veidą į mano.

— Tikiu.

Ir vėl nutrūko mintys. Lyg nutraukė jas kas.

— Ar tu tikrai mane myli? — neiškenčiu, bet klausiu palengva, galvodamas.

— Ar nemyli savo mažens draugo, Jono Staš...kio? Jis buvo neseniai Skardžiuose. Žmonės visaip apie jus šnekėjo.

— Jis man pasakojo išvažiuodamas, — juokės Gundė, — kad jam vieną naktį einant iš miestelio namon į jį kas akmenį sviedė. Pataikė krūtinėn ir apatinį šonkaulį įlaužė. Dabar rašo iš Varšuvos, kad reikės daryti operaciją. Prašo, kad atvažiuočiau.

— Ar važiuosi?

— Kur aš važiuosiu! Mes buvom geri mažens draugai, bet kur jis mane ves! Aš jam netinku.

— Bet myli jį.

— Olesi, nekalbėk apie tai daugiau.

Žvilgsnis į Ispaniją iš arčiau

Viafor

...sudaro kaip ir tiltą iš ... Kai buvome Tarifoje, ...siai į pietus išsikišusi vie... kontinente, mums pasakojo, ...sa galima matyti Afrikos kran... ...ų neišvydome, bet užtat kone per ...lionę galėjome pakartotinai įsiti... kad Ispanijoje susikryžiuoja du že... ...ai. Čia baigiasi Europa, bet čia pat ...sideda ir Afrika. Tą faktą primena ...imta, apie tai nedvirprasmiškai liudija žmonių tipai ir jų gyvensena, apie tai pagaliau byloja Iberų pusiasolio istorija. Dažnai pamirštama, kad Ispanija (bent jos pietinė dalis) daugiau kaip septynis šimtmečius buvo valdoma arabų. Mes ne be pagrindo didžiuojamės, jog mūsų protėviai sustabdė germanų skverbimąsi į rytus ir su viršum du šimtus metų gynėsi nuo kryžiuočių puolimų. Ispanų tautos kova prieš Islamą truko arti aštuonių šimtų metų! Toks ilgas laiko tarpsnis paliko ispanų dar ir nūdienėje Ispanijoje, nors jau praslinko penki šimtai metų, kaip arabai yra išstumti iš Iberų pusiasalio.

Ispanija yra perdėm pietų kraštas. Bet dar važiuojant per Prancūzją, pietų pasaulis jaučiamas jau apie Nimes, Avignon, Montpellier. Augmenija vis labiau keičia šiaurėje įprastus reginius. Ypač savotišką vaizdų teko matyti į pietus nuo prancūzų Sète uosto, kur šimtus kilometrų seklumų užlieja sūrūs Viduržemio jūros vandenys. Tam tikrais grioviais ir užtvankomis užtveriami keturkampiai jūros vandens plotai. Išgaruojant vandeniui, pasilieka druskos sluogsnis. Pradžioje nežinojom, kas tai per balti kalnai, apdengti čerpių stogais. Tiktai vėliau įsižiūrėjom, kad tai esama į krūvas supiltų druskos kalnų. Vėliau Ispanijoje tokias jūros druskos gamyklas teko matyti atvejų atvejais.

•

Pirmas mūsų kelionės etapas turėjo pasibaigti Barcelonoje. Kol ją pasiekėme, nuo Prancūzijos pasienio teko išbūti traukinyje dar keturias valandas.

Kelionė traukiniais verta ypatingo paminėjimo. Ispanijos geležinkelių bėgių plotis yra kitoks, nekaip kituose Europos kraštuose. Mat, kai pereitam šimtmetyje buvo tiesiami pirmieji geležinkeliai, ispanai dar nebuvo pamiršę prancūzų įsibrovimo Napoleono laikais. Todėl apsispresta praplatinti geležinkelių bėgius ir tuo apsunkinti naują svetimą invaziją. Toks bėgių plotis pasiliko ir po šiai dienai. Tad peržengus sieną, tenka tuojau pat persėsti į ispanų traukinį.

Ispanijos geležinkeliai niekada nepasižymėjo moderniškumu, o pilietinio karo metu riedmenys bei bėgiai smarkiai nukentėjo bei nusidėvėjo. Po to sekė antrasis pasaulinis karas, kada garvežių bei vagonų iš viso negalima buvo užsienyje nusipirkti, nes visa gamyba ėjo karui. Vėliau prasidėjo ekonominis Ispanijos boikotas, apie kurį mums jau teko rašyti. Ir vėl ispanų susisiekimo ministerijai teko atsisakyti daugelio modernizavimo planų. Tad ispanų geležinkeliai šiandien yra gana nepavydėtinoje būklėje.

Kai vykome Ispanijon, buvome susidarę tam tikrą kelionės planą. Žemėlapyje išmatavę atstumus, buvome nustatę savo rūšies tvarkaraštį. Pasirodė, kad mūsų apskaičiavimų būta klaidingų, ir tatai dėl dviejų priežasčių: judėjimo lėtumo ir netikslumo. Iki Madrido greitis dar buvo pakenčiamas, bet, pav., tarp Malagos ir Granados traukinys vidutiniškai ėjo į valandą tiktai 18 kilometrų. Nepašvestam į susisiekimo paslaptis keleiviui nesuprantamas stoviniavimas stotyse po pusę valandos ir net ilgiau buvo dažnas reiškinys. Provincijoje stotyse tarp bėgių vešliai bujoja žolė, o vagonų durys bei langai užsidaro tarp nesandariai, jog pro plyšius galima iškišti visą pirštą. Net tarp stambių miestų tėra vieneri bėgiai.

Mūsų kelionės metu traukinys Barcelonos priemiestyje išstovėjo net 4 valandas, kol įvažiavo į galutinę stotį. Pasivėlinus vienam traukiniui, visi po jo ėję traukiniai įsigriuvo, nes, kaip mums vėliau teko matyti, nebuvo pagelbinių bėgių, į kuriuos būtų buvę galima traukinius nukreipti. Mums sudarė savotišką pramogą stebėti, kaip netekę kantrybės ispanų keleiviai su valyzomis išlipdavo iš traukinio viduryje lauko ir eidavo pėsti į Barceloną, — miestą, turintį su viršum vieną milijoną gyventojų. Kai po 4 valandų pagaliau įvažiavome į centralinę Barcelonos stotį, visam traukinybe tebuvome gal 10 keleivių ir tie patys be išimties svetimšaliai, nesiryžę dėl nesusivokimo atstumuose apleisti traukinio.

Ispanijoje tiktai retais atvejais galima nueiti į stotį ir nusipirkti bilietą, sakysime, puse valandos prieš tvarkaraštyje traukiniui išeiti nustatytą laiką. Greičiausia prie langelio jau bus iškabintas užrašas: „Completo" (užimta, visos vietos išparduotos). Mat, traukiniai eina labai retai, o greitosios automotrisos, kuriomis patogiausia keliauti tarp toli vienas nuo kito esančių stambesnių centrų, tevaikščioja du ar tris kartus per savaitę. Dažniausia visos vietos išparduodamos jau 3—4 dienas iš anksto. Tenka paminėti dar vieną ispanų geležinkelių savaimingumą. Geležinkeliai didesniuose miestuose turi savo agentūras, paprastai miesto centre. Iš anksto užsakyti vietas traukiniuose tegalima šiose agentūrose. Tuo būdu neretai tenka svetimame mieste sugaišti nemaža laiko, kol iš viso surandi šią agentūrą. O tikra kalvarija prasideda pačioje agentūroje. Dažniausia ji apgulta belaukiančių žmonių. Ištovėti dvi valandas eilėje prie bilietų kasos čia nelaikoma niekuo nepaprastu. Užtat atsirado savotiška profesija: „mozo". Tai vyrai, kurie turisto vietoje stovi eilėje. Už vieną kitą pesetą jie parūpins bilietą, sugaišę kartais pusę dienos.

Torėjome ir tokių patyrimų. Skaičiuodami, kad toks pasaulinis kelionių biuras kaip Cook/Wagons Lits greičiau sutvarkys bilieto reikalą, Malagoje kreipėmės į jį. Norėjome pasiekti Granadą, o iš ten vykti į Alicantę. Patyrimo pamokyti, bilietu pradėjome rūpintis beveik tris dienas iš anksto. Bet po pakartotino lakstymo tegavome bilietą iki Granados, nes kelionių biuras per dvi dienas negalėjo iš užmiestinės telefono stoties gauti ryšio su Granada, esančia tik kelis šimtus kilometrų nuotolyje. Ispanijoje nenaujiena, jeigu telefono pasikalbėjimo su kitu miestu reikia išlaukti ištisą parą. Bet iš Madrido galėjome telefonu susisiekti su Puerto de Santa Maria, esančiu pačiuose pietuose, per kelias valandas. Mums teko nekartą patirti, kad Madridas visais atžvilgiai užima privilegijuotą padėtį. Visas administracijos aparatas yra griežtai centralizuotas, visi keliai tikra žodžio prasme veda į — Madridą. Ir geležinkeliai Madrido kryptimi tvarkingesni, ir traukiniai eina greičiau, ir telefonas veikia tobuliau. Vienas barcelonietis mums su apkartimu pasakojo, kad be Madrido leidimo negalima Barcelonoje pasistatydinti pastato, aukštesnio kaip 12 aukštų. Mat, Madridas stropiai žiūrįs, kad kitame mieste neišdygtų aukštesnių pastatų, nekaip sostinėje.

Kai Granadoje geležinkelių agentūroje teiravomės traukinio į Aliantę, gavome atsakymą, jog traukinys išeinąs apie 8 val. ryto, o kai dėl atvykimo, tai tvarkaraštyje numatyta 11 val. vakaro, bet čia pat valdininkas geraširdiškai ir be jokių išsisukinėjimų prikergė: „Tamsta pats matysi, kada atvažiuosi ..." Vėliau įsitikinom, kad šiuo atveju valdininko būta per daug atsargaus. Apie 450 km atstumą traukinys perskrodė per 15 su puse valandų, tepasivėlinęs pusvalandžiu. Vidutiniškai per valandą stūmėmės į priekį po 30 km., kas provincijoje, už kelių šimtų kilometrų nuo Madrido laikytina pasididžiavimo vertu greičiu.

Apie tokią geležinkelių būklę mėginome aiškintis su vienu Barcelonos gyventoju, pasaulį mačiusiu ispanu.

— Tamsta Ispanijoje niekada neklausk: „Kodėl?". Čia niekas to nežino. Ispanijoje Tamsta ne kartą pastebėsi reiškinių, kurių jokia logika neišaiškinsi.

•

Mūsų pažįstamas buvo katalonas, o ties šios rūšies ispanais dar teks stabtelti. Čia tepastebėsime, kad katalonas su madridiečiu sugyvena kaip šuo su kate.

Teiravomės apie geležinkelius ir kitur. Susidarėme įspūdį, kad dėl blogos susisiekimo būklės iki tam tikro laipsnio kaltintinas aplamai pietiečiškas nerūpestingumas. Bet yra ir gilesnių priežasčių. Jau sakėme, kad geležinkeliai gerokai nukentėjo per pilietinį karą. Antra vertus, vyriausybė neturi pakankamai svetimos valiuotos, kad įstengtų įsigyti didesnį riedmenų kiekį užsienyje. Tokiomis aplinkybėmis darosi suprantama, kodėl amerikiečiai, paskutiniuoju laiku susidomėję Ispanija, pirmoje eilėje rūpinasi patobulinti geležinkelių tinklą.

Mums klaikiausia atmintyje pasiliko kelionė iš Barcelonos į Madridą, trukusi su viršum 20 valandų. Savaime traukinys ėjo palyginti greit, bet įkyriausia buvo suodžiai, kurie virste virto į vagoną pro nesandariai užskiestus langus bei duris. O čia dar vienas tunelis po kito, iš kurių garvežys teišsikapanodavo kartais vos po 15—20 minučių. Jau po valandos keleiviai atrodė kaip angliakasiai. Pirmą laiką dar eidavome praustis, bet netrukus traukinyje jau nebebuvo vandens. Į Madridą atvažiavome panašūs į negrą.

•

Tačiau būtų neteisinga sustoti tiktai ties ispanų geležinkelių negerovėmis. Kai laimingu būdu pavykdavo gauti vietą automatrisoje, keliaudavome ir palyginti greit ir palyginti patogiai. Mums neteko naudotis elektrifikuotomis geležinkelių linijomis. Nors nedaug, bet jų yra. Bet ir varginą sėdinėjimą per valandų valandas suodiname traukinyje su kaupu atlygindavo nekasdieniniai kelionės išgyvenimai. Jeigu antros ir ypač pirmos klasės vietos iš anksto rezervuojamos, tai trečia klasė sausakimšai prisigrūda keleivių. Pradžioje konduktorius dar bando apginti aukštesnių klasių keleivius nuo trečios klasės invazijos. Bet ilgainiui tai darosi neįmanoma. Tuomet ne tik visi suolai užimami, bet ir koridoriuose prikraunama maišų, pintinių, pigių lagaminų. Iš karto negalėjome suprasti, kodėl išeinamose vietose prigrūdama tiek maišų ir skardinių. Kažkokiu nesuvokiamu būdu tų krovinių atsirasdavo tokios krūvos, jog netrukus nebegalėdavome atidaryti net išeinamosios vietos durų. Tiktai vėliau, pradėjus nuodugniau klausinėti bei stebėti tų maišų bei skardinių savininkus, mums paaiškėjo, jog susiduriame su tipiškai išpaniška gyvenimo reiškiniu. Tai buvo „juodosios rinkos" karžygiai. **B. d.**

Laisvosios Europos universitetas ir kas galės jame studijuoti

Laisvosios Europos Komitetas, norėdamas padėti Sovietų pavergtųjų tautų jaunimui, atsidūrusiam tremty, siekti mokslo ir šviestis savo tautinių kultūrų dvasioje, įsteigė š. m. liepos 20 d. Laisvosios Europos Universitetą. Universitetas inkorporuotas (užregistruotas) New Yorke, bet veiks Strassburge, Prancūzijoje.

Universiteto vadovybė yra nuomonės, kad kova su bolševikų melu gali būti vedama ne vien karo ginklais, bet ir idejomis. Nors mirtis, kalėjimai, vergų stovyklos ir teroras nutildė ne vieną Europos vadų, bet gerokam jų skaičiui pavyko pabėgti į laisvuosius kraštus, kad tęstų kovą už savo kraštų laisvę ir paruoštų jaunimą atsakomingam darbui išlaisvinus pavergtuosius kraštus.

L. E. Universitetas atėjo šiam jaunimui į pagalbą, pažadėdamas suteikti 125 stipendijas, kurių 100 studijuojantiems pačiame Strassburgo, o 25 kituose Vakarų Europos universitetuose.

Kiek jų iš tikrųjų bus suteikta, tuo tarpu dar nežinia, nes tik rugsėjo pabaigoje bus baigtas prašymų stipendijoms gauti priėmimas. Galutinas stipendininkų skaičius, be abejo, pareis nuo to, kiek kandidatų bus rasta jų verti.

Universitetas išsinuomavo Robertsau pilį, esančią Strassburgo priemiesty, kur bus dėstoma prancūzų, anglų ir kai kuriomis pavergtųjų tautų kalbomis.

Kandidatai L. E. Universiteto stipendijoms gauti turi būti:

1) tremtiniai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Albanijos, Bulgarijos, Vengrijos, Čekoslovakijos, Rumunijos ir Jugoslavijos, be skirtumo rasės, tikybos gimties,

2) nejaunesni kaip 18 ir nesenesni kaip 32 metų amžiaus, iš kurių išimtis, kurias padarys Universiteto stipendijų paskirstymo komitetas,

3) turį brandos atestatą arba jo ekvivalentą,

4) moką pakankamai prancūzų ir anglų kalbas, ir

5) pasižymį ypatingais gabumais vadovavimui laisvoje visuomenėje ir nusistatę grįžti į savo kilimės kraštus, kaip tik tai bus galima, kad atlikus ten naudingą ir konstruktyvų vaidmenį.

Savaime suprantama, šie reikalavimai yra taikomi pirmoje vietoje kandidatams stipendijoms gauti. Jų nereikalingi bus priimami pagal bendrus bet kokio universiteto Prancūzijoje reikalavimus.

Stipendijų dydis: 800 dol. į metus. Iš tų, kurie gyvens Universiteto pansione Robertsau ar Strassburgo mieste, bus atskaitoma 400 dol. išlaikymui. Iš likusios sumos jie turi apsimokėti mokslapinigius, knygas, rūbus ir padengti kitas išlaidas.

Kelionės išlaidos iš studento gyvenamos vietos, kuri gali būti bet kur, bet pageidaujama Europa, į universitetus nebus padengiamos.

Studijuojantieji Strassburge studentai vyrai turės gyventi Robertsau pilyje, mergaitės — Strassburgo mieste, o katalikai teologijos studentai — College des Clercs, Strassburgo vyskupo žinioje.

Mokslas prasidės š. m. lapkričio 2 d.

Mokslo programą Strassburge sudaro:

1) Paskaitos vietiniame prancūzų universitete,

2) Paskaitos Centro ir Rytų Europos Seminare ir

3) vizituojančių profesorių paskaitos.

Kadangi L. E. Universitetas yra nusistatęs ne vien padėti stipendininkams siekti mokslo, bet ir paruošti juos atsakingam darbui jų išlaisvintuose kraštuose, tam tikslui buvo įsteigtas Centro-ir Rytų Europos Seminaras, kuriame studentai galės susipažinti su savo tautinių kultūrų laimėjimais. Kiekvienai aukščiau suminėtai tautybei numatyta įsteigti po skyrių, kur dėstys jų tautiečiai profesiai gimtąja kalba apie jų tautines kultūras plačia prasme.

Vizituojantieji profesoriai iš JAV, Prancūzijos ir kitų vakarų demokratinių kraštų dėstys angliškai ir prancūziškai apie savo kraštų kultūrinę pažangą, kad studentai galėtų plačiau su ja susipažinti.

Platesnių informacijų apie LE Universitetą Prancūzijoje galima gauti pas Dr. A. S. Bačkį, 5 rue de Messine, Paris VIII.

Pas nelaimingųjų nelaiminguosius

Prie Münchene veikia Haar ligoninė silpnapročiams. Didžiuliame, aukšta siena aptvertame, medžiais ir gėlėmis apsodintame plote, gražiuose pastatuose, kurie išskiedę didžiuliame sode, laikoma apie 3000 žiauriai gyvenimo paliestų, daugiau ar mažiau proto nustojusių įvairių tautų žmonių, kurie sudaro klaikiai atrodančią minią, nuolat šūkaujančią ir besiginčijančią.

Šioje ligoninėje patalpinti penki lietuviai, kurių dalis nelaimingiausia iš nelaimingųjų tapo sunkių išgyvenimų pasėkoje.

Iš Australijos. Teresė Kar-tė, apie 38 metų amžiaus, buvo emigravusi Australijon. Iš Australijos norėjusi grįžti Vokietijon dėl jai nepakeliamo klimato ir sunkaus darbo džiovininkų ligoninėje. Su ja nėra sunku susikalbėti. Pasakoja, jog jos sesuo Anelė Diliauskienė 1950 metais emigravusi į JAV iš Memmingeno stovyklos. Kita jos sesuo, O. Dani-nė, gyvenanti apie Cikagą. Ligonė sakosi reikalinga paramos, kad galėtų nusipirkti vaisių, nes mėsos ji negalinti valgyti.

Karo pasėkoj. Vincas Els-gas apie 35 metų amžiaus. Tbc ligonis, laikomas specialiam tokiems ligoniams skyriuje. Kiek galima spręsti iš jo pasakojimų, paskutiniu metu gyvenęs Vilniuje. Karo įvykių pasėkoje įgavęs politinio persekiojimo baimę.

Bijosi gydytojų. E. D-tė, apie 35 metų amžiaus, kilusi nuo Trakų. Kalba labai tyliai, kad sunku ją suprasti. Lietuviškai temoka keletą žodžių.

Sakosi užmiršusi. Yra persekiojama seselių ir gydytojų baimės.

Prie kurių sunku prieiti. Toje pačioje ligoninėje, sunkiai sergančių skyriuje, yra du lietuviai: Alfonas La-mus ir G. Schulies. Norint juos aplankyti reikalingi gauti specialūs leidimai.

Ligoninės personalo paaiškinimu ligoniams galima atsiųsti pinigų. Juos perima ligoninė ir vieną kartą savaitėje supratimą turintieji gali norimų dalykų nusipirkti patys, gi sunkesniesiems ligoniams nuperka skyriaus seselė. **R. K.**

Atšlijau nuo Gundės. Mačiau, kad jai buvo sunku.

Norėjęs buvau prisipažinti, kad aš mečiau akmenį į Staševskį, jos mažens draugą. Bet kam dabar? Jai ir taip sunku. Ji pagelbos, atsparos ieško.

— Gal mes abu tokie pat nelaimingi?

Stengiaus suprasti ją, save. Ėmė noras ją paguosti.

— Žinai, Olesi, — vėl prisglaudė Gundė į mane nerami, nuliūdus, — tu visai dovanai ant manęs pyksti, dovanai sau visokius spėliojimus galvon broji. . . Aš tave... myliu, myliu be galo, be krašto! Mylėk ir tu mane tiek pat. Viskas bus gerai. Tu myli mane?

— Myliu, myliu! — ėmiau ją bučiuoti. Akyse, jaučiau, pasidarė drėgna. — Bet aš labai bijau, kad tu nuo manęs nenueitum. Aš kuprotas, tu gali gražų, sveiką vyrą gauti. Tu gal ištiesų negali manęs mylėti.

— Tylėk, Olesi! Aš myliu tave. Tu man patinki, tu man gražus.

Tie žodžiai tikrai nuostabiai paguodė mane.

— Žinai, Olesi, eikim jau rytoj į kleboną ir prašykim, kad išsiųstų vyskupui dispenso prašymą. Gal ilgai netruks?

— Daugiausiai dvejetą savaičių.

— Paskum, vedę, tuojau, tą pat naktį, važiuokim kur. Aš nenoriu čia likti. Man įkyrėjo žmonės, visa apylinkė. Aš negalėsiu būt laiminga, čia likus!

— Kur mes važiuosim, Gunde?

— Toli kur. Amerikon? — mąsto. — Gal per toli. O jai Prūsijon? ... Ar tu turi kiek pinigų?

— Turiu kiek.

— Daug?

— Daugiau neg tūkstantį rublių.

— Tai nėr per daug, bet pakaks, kol rasim tėnai kokį darbą... Tu moki vokiškai, galėsi paklūti vargo-ninku į kokį katalikų kunigą. Gyvensim gerai. Tenai lietuviškų knygų niekas nedraudžia. Skaitysim, dainuosim, kiek tiktai norėsim. Pagaliau, kai mano tėveliai atsileis ir pasiilgs manęs, galėsim sugrįžti. Ar netiesa? — paspaudė mano ranką.

— Ar visa tai tikrai tiesa? — klausiau pats savęs. Linksmos varsos juostomis aplink mane sukėsi. Ar tik mano galva sukėsi.

— Bet nejaugi visa tai tiesa? Nejaugi ji dabar tikrai bus mano? Kaip gerai! Visos kančios ir abejonės liks užpakalyj. Aš vėl pagaliau galėsiu būti žmogus, vyras. Vedęs vyras! — patenkinimas, išdidumas kėlė man krūtinę.

— Taigi jau nuo ryt dienos pradėsim mūsų paslaptingų vestuvių ruošą. Dispensas, pasai, ruoša kelionėn. Gražu! — džiaugės Gundė patenkintai, svajingai. — Kiek daug naujo pamatysim: naujas kraštas, nauji žmonės. — Nutilo Gundė, į tolį žiūri.

— Dabar paskambink. Po tokio didelio sutarto žygio reikia pasilinksminti, prasičiukinti kiek, — pašoko Gundė guviai.

— Ką? — atsistojau.

— Ar užmiršai? Suktinį. Paskum, ką pats norėsi.

Man skambinant Gundė išėjo šokti. Šoko įsisprendus, sukinėjosi po visą aslą, plojo delnais ir kvatojosi. Skambinau smarkiai, linksmai, tarytum pats drauge šokau. Galvą atsukęs žiūrėjau į ją, kaip rožę paraudonavusią ir sukaitusią.

Šoko kokį bertainį, daugiau, kol visai sušlo, sukaito.

— Gana jau! — puolė ant kėdės.

Išsitraukus nosinę ėmė vėdintis. Net jos sunkūs, varsingai tamsiai geltoni plaukai bešokant išsileido. Gražiai apdengė kaklą, pečius. Ant akių, ant krūtinės nugriuvo. Kiek pasivėdinus, pradėjo juos taisyti. Dailiai piršteliais suėmė, iškėlė aukštyn, ant galvos. Kai rankas pakėlė, lieknas liemuo išsitiesė, išsilenkė; aukšta, apvalaini krūtinė siūbavo, kilnojosi.

— Tai mano žmona, — džiaugiaus žiūrėdamas. Širdis tunksino sunkiai. Jaučiau, kad akys triško.

Pašokau nuo fortepijono. Priėjau į ją. Apskabinau pusiau ir, stipriai priglaudęs į save, ėmiau ją bučiuoti, spausti.

— Eik, dar paskambink ką. Prieš mūsų ruošą, — lengvai, prilaikydama nuo savęs atstūmė.

Paskambinau Raineke's Farandal. Paskum dar kelioliką mano mėgiamų daiktų, kuriuos būdavo skambinau tik retai, iškilmingą nuotaiką turėdamas. Ji klausėsi domingai, užsimiršus. Sekė kiekvieną muzikos garsą, kiekvieną perėjimą. Skambinau ilgai. Kažin kiek būčiau jai skambinęs. Jai!

Pradėjo austi. Kambarys nupalšo.

Gundė atsistojo.

— Pabūk dar kiek. Neik! Daugiau paskambinsiu.

— Ką žmonės pagalvos, kai išgirs tave taip anksti skambinant? — juokės Gundė, guvi, laiminga.

Palydėjau ją visą kelią.

Ėjom susiglaudę, laimingi, žiūrėdami į aušančią dieną.

XXXII

DVEJETAS savaičių — ir viskas buvo sudorota. Pasiruošėm kelionei, gavom pasus, dispensą vesti, viską. Klebonas buvo toks geras, kad norėdamas padėti geriau išlaikyti paslapti, paruošė mums galimybę vesti kitoj parapijoj, pas savo draugą pakeliui į Prūsiją.

Nutarėm važiuoti pirmadienio naktį.

Šeštadienio naktį apie dvyliktą atėjo Gundė į mane paskutiniam kelionės pasitarimui.

Buvo nuliūdus ir nepaprastai susirūpinus. Niekuomet dar nebuvau matęs jos tokios liūdnos. Aš gi buvau nuostabai linksmas. Kad regis būčiau įmanęs, būčiau išsinešęs fortepioną ant stogo ir tenai skambinęs. Skambinčiau, dainuočiau ir šokčiau, kad visi girdėtų ir matytų. Visas miestelis, visas sodžius!

Gundė gi jėjo grinčion bailiai, nedrąsiai, tarytum pirmą kartą. Įėjus tuojau atsisėdo ir nieko nepasakė. Lyg ją kas nepaprasto pakeliui ištiko.

Bet aš buvau per linksmas didesnės domės į tai atkreipti.

— Aš jau prisirengiau. Nors dabar galiu važiuoti, — sukinėjaus po kambarį, žiūrinėdamas ar ko nepamiršau.

— Gerai, — linkterėjo galva.

— O tu, Gunde, ar jau prisirengei? — klausiu šale prisėdęs.

— Jau.

— Tai poryt važiuosim, atsisveikinsim su Skardžiais.

— Taigi.

— Po dviejų dienų nei pėdsakų čia mūsų neliks.

— Nieko.

— O ar neleškos mūsų kas?

— Gal.

— Bet tu išblyškus, suliesėjai per tas dienas. Kodėl?

— Nežinau.

— Kodėl nežinai? — klausiu, juokauju.

— Nežinau, — vis taip pat atsako.

— Ir kodėl šiandien nuliūdus?

— Man liūdna.

— Kas graudena?

— Kelionė.

— Gal nenori važiuoti?

— Ne, noriu.

— Tai kam liūdėti?

— Liūdna... gaila...

— Ko?

— Visų... Visko gaila.

— Tai nieko, praeis. Visos jaunosios, prieš eidamos į altorių, verkia.

— Paskambink ką. Man šunku... Aš negaliu... negaliu, Olesi!

Skubiai ėmiau skambinti. Išrinkau švelnų, jaukų vestuvių valsą. Jį skambinant, regis matai, kai leidžiasi saulė, užteka kitoje pusėje mėnulis, tilsta vėjas ir palengva nugula javų banguojanti jūra; ritmingai tilsta girios šlamesys ir lakštingalės varsinga daina virpančiai aidi per pievas, per laukus. Visas vakaras, visa gamta svajingai supasi, linguoja. Supasi ir oras apdrunges ir danguje pradeda žybčioti žvaigždės.

Atsikreipiau į Gundę, visas valso nuotaikos ir greitos laimės prisigėręs.

Jos akys pilnos ašarų. Spindi, žvilga tos ašaros, kaip rasa jaunoj žolėje.

— Graudus tas valsas. Parink ką linksmesnio. Man ir taip negera... Linksmaus ką, Olesi, — prašo rankas laužydama.

Ką turėjau linksmo ir gražaus, viską iškambinau, pats improvizuodamas ir pridėdamas linksmumo. Stebėjaus net, kad taip lengvai man sekės.

— Gražiai tu skambini, Olesi. Klausyčiau, regis, ir klausyčiau, — žymiai aprimo Gundė.

— Eik dabar į mane, pasišnekėsim apie kelionę.

Atėjau. Susėdom greta. Apsiskabinom. Smagu buvo ir apie reikalus šnekėti. Vis daugiau jaučiau, kad ji jau mano žmona.

— Aš manau, kad mums nereikia per daug apsikrauti. Dar ir patrikti geriau kas gali. Aš paimsiu tik savo geresnius rūbus, baltarūbius ir daugiau nieko, — sako Gundė — Tu irgi taip padaryk.

— Gal visa kita parduoti?

...ISTA TA AMERIKA!

...aikraštu...
...yra lyg atsa...
...oėjimą daryti
...limą, arčiau ir
...MTIS yra pa...
...ui straipsniai lai...
...a naudinga pateik...
...o autorius dėl nepa...
...i vietos gyvenimą ne...
...au gyvenąs toje šalyje ir
...as, papildo ir tuo būdu jau
...i susidaryti tikresnį vaizdą
..., jog ypatingai skirtingus, aš...
...idalų naujojojo gyvenimo reiš...
...naujasis imigrantas šviežiu žvilgs...
...tais gali akyliau įžvelgti už su tuo
...imu apsipratusį. Tačiau taip pat aiš...
...jog įžvelgimas atskirų gyvenimo reiš...
...ų dar neduoda pagrindo susidaryti pil...
...snėsniam vietos gyvenimo vaizdui. Amerika
...au yra tokia šalis, kad apie jos keistumus
mėgsta pasisakyti įvairių šalių laikraštininkai. Gal dėl to, kad toje šalyje tie keistumai iš tiesų turi aštresnį bruožą, negu kitose šalyse. Tačiau vienašališkas keistumų kėlimas, aišku, nesudaro sąlygų skaitytojui tą šalį arčiau pažinti. **Red.**

Skaitant **Tremtį**, joje laikas nuo laiko pasirodą Amerikon patekusių lietuvių tremtinių pirmutiniai įspūdžiai apie šią „dolarių šalį" kelia nusistebėjimo dėl staigių išvadų.

Štai, Vakarų Europoje atsidūrę lietuviai, kad ir daugiausia kaimo žmonės, bet mokslus ėję ir nuo žemės ir sunkesnio darbo atsipalaidavę, turėję profesijas, valdiškas tarnybas, buvę karininkais, žurnalistais, dainininkais, dramos artistais, baleto šokėjais, kai rengėsi Amerikon važiuoti, kiekvienas sau svajojo:

„Aš būsiu profesorium", „aš būsiu inžinierium", „aš redaguosiu laikraštį", „aš operoje dainuosiu", „aš balete šoksiu", „aš knygas rašysiu", „aš būsiu filmų artistu", ir tt. ir tt. Čia atvažiavę, be amerikoniškos kalbos, retas kuris patekęs į savo profesijos sritį, neveltui nusivylė. Tą nusivylimą Europoje likusiems geriausia išreiškia žurnalistai, parašydami į **Tremtį** pirmiausia įgautus Amerikoje įspudžius, įsmigusius jiems visai naujo, kito krašto tvarkos ir papročių nepažinus, kurie daugiausia skiriasi nuo mažos Lietuvos gyvenimo. Galla, jie nepateko į mūsų laikraščių redakcijas, nes ir norėdami musų laikraščiai visų negalėtų sukviesti.

Vienatinė išeitis, su mažomis išimtimis, naujakuriui lietuviui Amerikoje buvo eiti į dirbtuvę, imtis šiaip kokio darbo, moterims eiti tarnauti, nes valgyt ir apsirengt ir pastogės reikia, na, o darbas yra darbas — reikia dirbti. Ir prasidėjo ne tiek aimanos, kiek keistų keisčiausios išvados apie darbovietes, darbininkus, darbus, algas, bonus, mašinas, darbininkų raumenis, dolerius, ir tt. ir tt.

Lyg norima išvesti, kad Amerikoje neturėtų reikėti dirbti, lyg Amerika privalanti parūpinti visiems (šimtams tūkstančių tremtinių) darbus ir profesijas sulig jų noro, nors Amerika pati savo pliečių nepajėgia aprūpinti, kurių tūkstančiai yra pasiruošę ir amatams ir profesijoms, ir moka kalbą.

Prie kitų iki šiol tilpusių **Tremtyje** rašinių apie Ameriką ir jos gyvenimo keistenybes, kaip jas mūsų naujakuriai įsivaizduoja, reikia pridėti nr. 56-me A. Dieninio straipsnį, „Amerikoje gyvenama, kad dirbtum". Rašytojas paliečia ir gyvus, ir mirusius, ir mirštančius, ir kapines, ir kultūrą: viskas jam atrodo kitaip, negu buvo Lietuvoje.

Darbas laisvas

Amerikoje yra laisviau negu kur kitur pasaulyje darbininkui pakeisti savo darbovietę, savo amatą, darbo rūšį, ir net visai mesti, kas nori, kas sumano eiti į biznelį ar didelį biznį, ir kurie keitinėja savo užsiėmimus, dažnai prasimuša pirmyn, nors tai nėra bendra taisyklė, nes kiti ir prakiša.

Apie Ameriką rašant, nereikia laikyti pavyzdžiu paprasto lietuvio dirbtuvės darbininko visos Amerikos darbininkų ir darbų įvairybėje. Senieji lietuviai ateiviai, dažnai pramokę vieno kokio amato, jo ir laikėsi, ir vieni turėjo geriau, kiti prasčiau, nors taip yra visur, ne tik Amerikoje.

Analptol, prie mašinos čia darbininko niekas nepriraikina; prie mašinos nereikia darbininkui mirti, ir tokios mirtys yra didelė retenybė.

Visiems puikiai žinoma, kad lovoje daugiausia žmonių miršta, negu kitoje kokioje vietoje. Ar darbdaviui rūpintis, kur ir kaip kuris jo darbininkas numirė, ir jo mašiną aprišti juodais gedulo kaspinais? Miršta ir patys darbdaviai, dirbtuvių savininkai, ir vieni miršta staiga, o kiti išdirba iki 75 ir 80 metų amžiaus, ir vis laiko savo vietas. Mirtis su darbu nieko bendro neturi, turi tik su pačiu žmogum, su kiekvieno paskira fizine sudėtimi ir patvarumu. Ir nors kai kurie vaizduojasi, kad Amerikoje dėl skubumo nuo širdies smūgio dirbantieji miršta; didelėje valstybėje širdies ligomis miršta pusiataiko visokio amžiaus ir visų luomų žmonių tarpe. Bendrai, kitose šalyse, kur skurdas ir vargas, mirimų skaičius yra aukštesnis, liudija Amerikos žmonių gyvasties apdraudos bendrovių renkamos statistikos.

Litai ir doleriai

Kai Lietuvoje kiekvienas dirbo dėl lito, taip Amerikoje dirba dėl dolerio, ir A. D. neturėtų ko dėl to sielotis. Lietuvoje net ir aukštesnių valdininkų žmonos turėjo tarnybas, tai ar reikėtų jas įtarti litų godumu? Tai juk yra kiekvienos šeimos savotiškas apskaičiavimas, kaip ji gali geriausia pragyventi — ir taip reikia žiūrėti į darbą.

Jei darbininkas darbe mirė, Amerikoje nekalbama apie jį daugiau dėl to, kad čia vienoje dirbtuvėje dirba šimtais ir tūkstančiais darbininkų, kurie visi yra kitokių tautybių, kilmių, religijų, o ne artimi draugai, ne vienos tautos žmonės, kaip A. D. turėjo Lietuvoje.

Amerikos darbininkai niekad nekalba apie doleriu, ir tik pasigiria, jeigu ką kas geresnio įsigijo, ir tai tik draugai.

Rečiau pasimatą pažįstami, susiėję užklausia, „Ar dirbi?" Retai klausia, ką dirbi ir kur. Artimesnieji paklausia, arba pasisako, kiek gauna valandai mokesties, bet niekas nesigiria savo savaitinės algos didumu ir kiti to neklausinėja.

Apie Amerikos kapines

A. D. pamatė Amerikos kapines, ir tas jam užkliuvo. Jos vienos esančios aptvertos, kitos be tvorų; vienos su paminklais, kitos tik paprasta pieva.

Seniau, kada miestai buvo mažesni, kada arti kapinių užmiesčiuose gyvendavo žmonės, kurie laikė gyvulių, kapines reikėdavo aptverti. Senu papročiu, kapinėse statydavo paminklus ir kryžius kiekviena šeima pagal savo išgalių, ir tose kapinėse palaidoto biednioko kapas, kad ir dangun jo siela pateko, būdavo nustelbiamas turtuolio paminklu, kurio siela gal atsidūrė visai prastoje vietoje. Kapinių vadovybės taigi, pradėjo naujesnėse kapinių dalyse neleisti statyti paminklo didesnio tam tikro nustatyto aukščio ir brangumo.

Kadangi Amerikoje kapinės yra ir bažnyčių, parapijų, ir bendrovių arba biznišku korporacijų nuosavybė, ir jose kapui vietą reikia pirkti, tai kapinės prižiūrimos viena tvarka, teikiamas patarnavimas duobės iškasime ir užkasime, ir pačių kapų priežiūra. Nes, jeigu kiekviena šeima savo mirusiojo kapą savotiškai dabintų, ir dar atėję gretimus kapus išmindžiotų, kitiems tas nepatiktų. Tam tai ir buvo įvesta, senesniais laikais, net paskiro kapo apdėjimas tvorele, o turtingųjų kapai net geležinėm tvorom.

Naujoviškos kapinės yra visai be tvorų, įrengtos gražių parkų pavidalu, gėlėmis, krūmais ir medžiais planingai nusodintos, ir kadangi už kapinių pažeidimą yra didelės pabaudos, tų kapinių niekas neliečia. Jos tokios daromos parodymui gyviesiems, kad jų žemišką kelionę atlikęs nuvarges kūnas gali amžinai ilsėtis tokioje gražioje, ramioje aplinkumoje. Tokios kapinės dažnai turi tik vieną paminklą, ir viskas. Kadangi po mirties visi žmonės yra lygūs, tokių kapinių vedėjai nustatė neleisti prie kapo statyti jokio paminklo virš žemės, tik prie kapo galvos įkasa akmenį su mirusio vardu ir amžium, ir kapas nedaromas pakeltas, o lygus. Tuo būdu turtuolio kapas, be antkapio, negali nustelbti šiaip doro šalia palaidoto žmogaus kapo. Jeigu turtuoliui nepatinka tokios kapinės, yra ir kitokių, kur jis dar prieš mirtį gali pasistatyti sau paminklą, kokį jis nori.

Šitaip užlaikomos kapinės visada atrodo kaip malonus parkas, kur gali gyvieji pasivaikščioti, savo mirusius atlankyti, ir prie kapo leidžiama tik tam tikro didumo gėlė urnoje palikti.

Kultūrinis gyvenimas

Nors A. D. kalba, esą amerikiečiai maža dėmesio kreipia kultūriniam gyvenimui, jis taip sako nepatyręs. Amerikos miestuose rasi muziejų, meno galerijų, ir visur veikia tai profesiniai, tai mėgėjų dramos ir operetės teatrai. Miestuose studentais pertekę dainavimo ir muzikos konservatorijos, dramos ir baleto mokyklos, privatinės ir viešos. Dešimtimis ir šimtais, pagal miestų didumą, vaikinų ir merginų mokosi klasiško dainavimo ir muzikos, kiti net Europon važiuoja toliau toje srityje lavintis. Ruošiasi dainuoti jei ne operoje, tai nors restorane. Dauguma didesnių miestų turi savo net pragarsėjusius sinfoninius orkestrus, šiaip erkestrus, chorus; dažnai miestus aplanko pasauliniai garsūs operos dainininkai, pianistai, smuikininkai, svetimi garsieji simfoniniai orkestrai, chorai, savi ir net iš užsienių, ir visi turi pakankamai klausytojų ir rėmėjų. (Nukelta į 6 psl.)

Argentiniška pavasarį s...

Jau dveji metai Argentinoje veikia Tautinis Lietuvių ansamblis, vadovaujamas vadovo A. Petravičiaus, kurio chorui vado...

va...
nian...
veiklos
nis Ansan...
tais tepasiro...
tuviams. Tačiau,
liausiai šis meno
pasirodymas vietos
menei. Pirmasis ansamb...
pasirodymas įvyko kaip
pavasarį, rugsėjo 23 dieną.
Buenos Aires centre esančio
nio teatro „Consejo de Mujere...
kuris sutraukė didelį būrį žiūrovų.

Dar gerokai prieš koncertą beve...
bilietai buvo išplatinti įtakingesniuo...
menų tarpe. Platinime darbavosi ansa...
lio nariai ir argentiniečių tarpe turį pa...
nių tautiečiai.

Džiugu buvo Ansambliui išeiti į sceną esant pilnai salei publikos, o dar džiugiau buvo dainuoti, kada publika gausiais aplodismentais reiškė padėką ir reikalavo kartoti. Prieš pradedant programą choro vadovas A. Kuprevičius padarė platų pranešimą ir publiką supažindino su lietuviškos dainos reikšme lietuvių tautai ir plačiame pasaulyje išsiblaškiusiems lietuviams.

Jei gražios ir puikiai sudainuotos dainos klausytoją privertė surimtėti ir pagalvoti apie tų dainų šalį Lietuvą, tai tautiniai šokiai privertė linksmai šypsotis, matant judrius šokėjus, kurie šokiu išreiškė malūno darbą, ožio karžygiškumą, lenciūgėlio ilgumą ir t. t. Ypatingai publika buvo linksmai nuteikta „Lenciūgėliu" ir „Oželiu".

Vietos spauda trumpai, bet gražiai lietuviškos dainos koncertą įvertino.

Šiam koncertui gerai pasisekus, Argentinos lietuvių Tautinis Ansamblis pasiryžęs ateityje dažniau išeiti į vietos teatrų sceną ir tuo garsinti Lietuvos vardą ir kultūrą argentiniečių tarpe.

Be šio lietuviško koncerto „A. L. Balso" surengė Argentinos pavasario sutikimą, kuris įvyko Lietuvių Klube, Buenos Airėse. Čia susirinko senų ir naujų ateivių šeimos, kurios jaukiai praleido leiką. Kaip visuomet, taip ir šiemet balsų dauguma buvo išrinktos pavasario gražuolės. šiemet išrinktos Neniškaitė ir G. Dovidaitytė.

Argentiniečiai, sutikdami pavasarį gatvėse, surengė madų demonstravimą ir pavasario vaizdų piešimą, dalyvaujant 900 meno studentų ir dailininkų.

L. Kančauskas.

Nauja TREMTIES pastogėje: - išleidžiami du vertingi veikalai

TREMTIES pastogėje, nežiūrint dėl emigracijos vis retėjančių Bičiulių ir talkininkų Vokietijoje, yra šis tas naujo.

Dar šį mėnesį, t. y. spalio, TREMTIES leidykla išleidžia du vertingus veikalus: žymiojo rašytojo Igno Šeiniaus didelį pasisekimą turintį ir didelės literatūrinės vertės veikalą KUPRELĮ ir Vytauto Alanto romaną PRAGARO POŠVAISTĖS.

Igno Šeiniaus KUPRELIS nereikalingas pristatyti skaitytojui. Kas lankė mokyklos suolą, tas turėjo progos su KUPRELIU susipažinti per literatūros pamokas. Kam nebuvo progos su šiuo žymiu veikalu mokykloje susipažinti, kiekvienas lietuvišką knygą mėgstąs su juo susipažino iš anksčesnių leidimų. Tremties sūkuriuose augęs lietuviškasis jaunimas, kam nebuvo progos paskaityti šį veikalą, turės progos su juo susipažinti dabar, TREMČIAI jį išleidus. KUPRELIS išleidžiamas, autoriui malonial sutikus, pasinaudojant 1931 metais naujai perkurta leida. Pirmoji KUPRELIO laida išleista 1913 metais Amerikoje, gi jis sukurtas lygiai prieš 40 metų, 1911 metais, autoriaus Igno Šeiniaus gimtinėje Šeimiūnuose ir Vilniuje. Vėliau, po dvidešimties metų, rašytojas KUPRELĮ perkūrė Švedijoje, Stockholme.

Vytautas Alantas taip pat nereikalingas skaitančiai visuomenei rekomendacijų. Jis pažįstamas iš visos eilės scenos veikalų ir novelių rinkinių. Lietuvos antrosios okupacijos metais, pakeliui į tremtį ir tremties sutemose rašytojas sukūrė romaną PRAGARO POŠVAISTĖS, kuriame vaizduojama Lietuvą ištikusi tragedija. PRAGARO POŠVAISTĖSE per veikėjų išgyvenimų prizmę švelgiama į Lietuvos gilią senovę, kada Krivių Krivaičiai kūrė Amžinąją Ugnį, saugomą valdiločių. Tasai gilus lietuvių religinis kultas vėlesniais amžiais buvo kaimynų kardu persekiotas. Krivių Krivaičiai kovą amžių glūdumoje pralaimėjo, o Lietuva ir toliau liko svetimų jėgų susikirtimo lauku, kokiu ji tapo buvusio karo metais. Po tų grumtynių dalis tautos atsidūrė svetimuose pasviečiuose, dalis pakeliui į svetimus pasviečius surado sau kapą buvusių pragaro grumtynių spūsty. Romane keliamas susimąstymas, kuris centrinis lietuvių tautos pralaimėjimas? Ar tik nenustojus valdilutėms saugoti Amžinąją Ugnį?

Abu šie veikalai — Šeiniaus KUPRELIS ir Alanto PRAGARO POŠVAISTĖS — pasirodo maždaug vienu laiku, šio mėnesio pabaigoje. Abu veikalai išleidžiami įrišti patvariuose drobės viršeliuose. KUPRELIS įvelkamas giliai žalian apdaran, primenančian Lietuvos laukų pavasarį, kurio fone vyksta subtilus Kuprelio išgyvenimų vaizdavimas. PRAGARO POŠVAISTĖS pasirodys klaikią tamsumą primenančiuose viršeliuose, kuriuose spindi aukso raidės — kaip toji viltis, kuri buvo ir yra atrama grumtynių metais pakeitė lietuvių tautai primestus sunkius bandymus.

Abu veikalai sudarys arti 600 puslapių. Igno Šeiniaus KUPRELIO kaina: Vokietijoje — septynios markės, kitose šalyse — du amer. dol. Vytauto Alanto PRAGARO POŠVAISČIŲ kaina, Vokietijoje dvylika markių, kitose šalyse — trys ir pusė dol. Abu veikalai užsakomi pas TREMTIES atstovus, kaip kad ir anksčiau TREMTIES išleistasis V. Mykolaičio-Putino žymusis romanas ALTORIŲ ŠEŠĖLY, arba per leidyklą (Tremtis, (13b) Memmingen, Postfach 2, Germany).

Skeveldros

Pries . . .

„Kiek tautių lietuvių dėl to nukentėjo ir daugiausiai, suvedant politines arba asmeniškas sąskaitas. Ir dabar yra dar tremtyje tautių lietuvių, abiejų okupacijų pogrindžio veikėjų, kuriuos apšaukus fašistais, nacionalistais, užkirstas kelias išemigruoti . . ."

J. Mašiotas, „Laisvoji Lietuva" Nr. 8.

Už . . .

. . . todėl LAS nutarė „visus tuos asmenis, kurie veikia LAS vardu ir daro įvairias neleistinas kombinacijas naudodamiesi LAS teisėmis, perduoti Kanados valdžios atitinkamom įstaigom sudrausminti (Valdybos protokolas iš rugsėjo 3 d. 1951 m.)."

„Laisvoji Lietuva" Nr. 9.

James Hilton

SUDIE, PONE ČIPSE

Išvertė K. Barėnas

James Hilton — populiarus anglų rašytojas, prirašęs nemaža knygų.

„Sudie, pone Čipse" („Good-bye, Mr. Chips") gal būt yra vienas populiariausių jo dalykų. Nuo 1934 metų jos išėjo jau 23 laidos, ir tai rodo neabejotiną pasisekimą. Prieš pastarąjį karą pagal tą simpatišką knygutę buvo pastatyta puiki filma, kuri turėjo reto pasisekimo ir Lietuvoje.

Knygoje vaizduojamas susenusio mokytojo gyvenimas. Labai žmoniškai, nuoširdžiai bėga to gyvenimo vaizdas po vaizdo, lyg tikroje filmoje. O su Čipso istorija prabėga kartu ir pragyventų ilgų metų istorija.

I.

Kai metai susendina tave (bet, žinoma, kai nesi ligotas), tuomet kartais būni labai mieguistas, ir valandos, atrodo, vėžlioja, lyg tie gamtovaizdžiu praslenkantieji tingūs galvijai. Šitaip vyko ir su Čipsu, kai įpusėjo rudens trimestras ir taip sutrumpėjo dienos, jog iš tikrųjų būdavo pakankamai tamsu degti dujų žiburiui, nesuskambinus dar pamokų pabaigai. Čipsas, lyg senas jūrų kapitonas, laiką tebematavo praeities ženklais; ir jam tai buvo visiškai įmanu, nes jis gyveno pas ponią Vikete, kaip tik per kelią nuo mokyklos. Jis ten buvo išgyvenęs daugiau kaip dešimtmetį, nuo pat to laiko, kai galutinai atsisakė mokytojo tarnybos; ir kaip tik jie abu, jis ir jo šeimininkė, laikėsi daugiau Brukfildo, o ne Grinvičo laiko.

— Ponia Vikete, — pradainuos, būdavo, Čipsas tuo trūkčiojamu, aukštu balsu, kuriame vis dėlto tebebūta gana daug gyvumo, — ar tamsta negalėtum atnešti man puoduko arbatos prieš paskambinant pamokoms?

Kai metai susendina tave, puiku būna sėdėti prieš ugnelę, gerti puoduką arbatos ir klausytis, kaip mokyklos varpelis skamba pietums, po pamokų, prieš pamokas ir gesinti šviesai. Čipsas visada užtraukdavo laikrodį, kai paskutinį kartą nuskambėdavo varpelis; tada prieš ugnelę padėdavo vielinę apsaugą, išjungdavo dujinį žiburį ir nešdavosi į lovą kriminalinį romaną. Retai teperskaitydavo daugiau kaip puslapį, kol ateidavo greitas ir ramus miegas, panašus daugiau į paslaptingą suvokimo padidėjimą, negu į kokį nors besikeičiantį nužengimą į kitą pasaulį. Juk jo dienos ir naktys vienodai buvo kupinos sapnų.

Pamečiui jis seno (bet nesirgo, žinoma); iš tiesų, kaip sakė daktaras Merivalis, jam tikrai nieko nebuvo.

— Brangusis mano drauge, tamsta sveikesnis už mane, — gurkšnodamas stiklą vyno sako, būdavo, Merivalis, kai jį pakviesdavo kas dvi savaitės. — Tamsta pragyvenai tą amžių; kada žmones apninka šitos baisiosios ligos; tamsta esi iš tų nedaugelio laimingųjų, kurie ruošiasi mirti tikrai natūralia mirtim. Šitaip bus, žinoma, jei tamsta iš viso mirsi. Tamsta esi toks senas vyrukas, kokio niekas nežino.

Bet kai Čipsas būdavo peršalęs ar kai virš pelkių trankydavosi rytų vėjai, Merivalis, būdavo, pasišauks ponią Viketę nuošaliau į prieškambarį ir pašnibždės:

— Žinote, prižiūrėkite jį... Jo krūtinė... tai atsiliepia į širdį. Nieko iš tikro rimta, tik anno domini, bet tai ir yra reikšmingiausia liga į galą...

Anno domini... dėl Jupiterio, iš tiesų. Gimęs 1848 metais ir vėžliojąs kūdikis nugabentas į Didžiąją Parodą — nedaug dar tebegyvų žmonių gali pasidižiuoti tokiu dalyku. Be to, Čipsas gali atsiminti Brukfildą net Veterbio laikais. Stebuklas — štai kas. Tomis dienomis — 1870 metais — Veterbis buvo susenęs žmogus, o atsiminti lengva dėl prancūzų — prūsų karo. Čipsas Brukfilde įsikūrė, praleidęs metus Melburyje, kurio jis nemėgo, nes ten iš jo būdavo gerokai juokiamasi. O Brukfildą jis pamėgo beveik iš pat pradžių. Jis atsimindavo tą dieną, kai atvažiavo apsižiūrėti — saulėtas liepos mėnuo, oras perpildytas gėlių kvapo ir ir kriketo kaukšėjimo aikštelėje. Brukfildas žaidė prieš Barnhurstą, ir vienas Barnhurstо berniukų, apskritukas nediduokas vaikinas, žėrėjo visą šimtmetį. Toks nepaprastas dalykas, kaip šitasai, turėjo aiškus išlikti atmintyje. Pats Veterbis buvo labai tėviškas ir mandagus; tuomet jis, vargšas žmogus, jau turėjo sirgti, nes mirė vasaros atostogų metu, dar Čipsui nepradėjus pirmojo trimestro. Bet vis tiek jie abu matėsi ir kalbėjosi. Sėdėdamas ponios Viketės namuose prie ugnelės, Čipsas dažnai pagalvodavo: gal bebūsiu vienintelis žmogus pasaulyje, kuris tebeturi ryškių prisiminimų apie senąjį Veterbį... Ryškių, taip; dažnas jo minties vaizdas — šitoji vasaros diena, kai saulė skverbėsi į dulkėtą Veterbio kabinetą.

— Tamsta esi jaunas žmogus, pone Čipinge, o Brukfildas sena įstaiga. Jaunystės ir amžiaus derinys dažnai būna geras. Atiduok tamsta Brukfildui savo užsidegimą, o Brukfildas sugrąžins ką nors ir tamstai. Tik neleisk, kad kiekvienas išdarinėtų tamstai pokštus. Turiu žinių, kad Melburyje tvarkos palaikymas ne visada buvo stipriausias tamstos taškas.

— Taigi, ne, gal ir ne, pone.

— Nesvarbu; tamsta kupinas **jaunystės**; tai iš dalies patyrimo reikalas. Tamsta čia turi dar vieną progą. Tvirtai laikykis iš pat pradžių, štai kur visa šito reikalo paslaptis.

Gal būt šitaip ir buvo. Prisimena tą baisų pirmąjį bandymą; rugsėjo saulėlydis daugiau kaip prieš pusšimtį metų; Didžioji Salė pilna vikrių barbarų, pasiruošių pulti jį, kaip teisėtą savo grobį. Jaunoliška šviežia jo veido išraiška, aukšta apykaklė ir žandenos (anų dienų žmonės laikydavosi keistų madų) — jis priklausė nuo malonės penkių šimtų nedorų peštukų, kuriems erzinti naujus mokytojus buvo gražus menas, jaudinantis sportas ir kažkoks paprotys. Atskirai paimti — padorūs maži elgetos, bet gaujoje — visiškai be gailesčio ir neatlaidūs. Atsistojęs paaukštinime prie katedros, staiga sudraudė juos; susiraukdamas jis pasistengė pridengti savo vidinį nervinimąsi; didžiulio laikrodžio tiksėjimas už jo, rašalo ir lako kvapas; kraujo raudonumu paskutiniejį spinduliai, prasiveržę pro langus ir nusidriekę grindimis. Kažkas nukrito virš katedros — tik greit, reikia kiekvieną pajėgti nustebinti; jis turi parodyti, kad su juo neišdarinėjami niekai.

— Tu ten penktoje eilėje — tu raudonplauki — kaip tavo pavardė?

— Kolis, pone.

— Labai puiku, Koli, tu gausi šimtą Hniuotės smūgių.

Po to iš viso nebebuvo bėdos. Pirmąjį žingsnį laimėjo.

O vėliau, po daugelio metų, kai Kolis buvo Londono miesto tarėjas, baronetas ir įvairių kitokių dalykų tvarkytojas, savo sūnų (taip pat raudonplauką) jis atsiunte į Brukfildą, ir Čipsas, būdavo, sako:

— Koli, tavo tėvas buvo tas pirmasis berniukas, kurį iš viso baudžiau, kai prieš dvidešimt penkeris metus atsikėliau čia. Jis tada nusipelnė, o tu nusipelnei dabar.

Kaip jie visi juokėsi; ir kaip juokėsi seras Ričardas, kai sūnus sekančio sekmadienio laiške namo aprašė tą istoriją!

Ir vėl, daug metų po to, daug daug metų po to, buvo dar net geresnis juokas. Ką tik buvo atkeliavęs kitas Kolis — sūnus to Kolio, kuris buvo pirmojo Kolio sūnus. Ir Čipsas, būdavo, sako, pabrėždamas savo pastabas mažutėliu „hm", kuris tuomet jau buvo patapęs jo įpročiu:

— Koli, tu esi — hm puikiausias — hm — paveldimųjų tradicijų pavyzdys. Atsimenu tavo senelį — jis niekada nepajėgė suprasti ablativo absoliuto. Kvailas vaikėzas tas tavo senelis. Tavo tėvas — taip pat — hm — atsimenu jį — sėdėdavo ten paskutiniame suole prie sienos — jis taip pat ne ką tebuvo geresnis. Bet aš tikiu, mano brangusis Koli, kad tu — hm — esi visų kvailiausias iš visų!

Nuūždavo juokas.

Didelis juokas šitas susenėjimas, bet savo keliu taip pat ir liūdnas juokas. Ir kai Čipsas sėdėdavo prie ugnelės, rudens audroms baladojant į langus, labai dažnai užplūsdavo jį jumoro ir liūdesio bangos, net pravirkdindamos, tad ponia Viketė, jei tuomet įeidavo su puoduku arbatos, nežinodavo, ar jis juokiasi, ar verkia. Ir pats Čipsas nežinodavo.

Už kelio, anapus senomis vinkšnomis apaugusio pylimo, buvo Brukfildas, prisidengęs rudens nurausvintų vijoklių apsiaustu. Grupė aštuoniolikto amžiaus pastatų būriavosi keturkampiu, o už jų buvo lauko plotas žaidimams; toliau pereita į mažą kaimelį ir į atvirų balų kraštą. Brukfildas, kaip buvo sakęs Veterbis, sena įstaiga; įsteigtas karaliaujant Elzbietai, kaip vidurinioji mokykla, tarėdamas geresnę laimę, galėjo iškilti iki tokio garso, kaip Harovas. Laimė, kaip ten bebūtų, pasirodė ne tokia gera; mokyklą kilo ir smuko, vienu metu beveik prisigyvenusi padėties būti ar nebūti, o kitu beveik išgarsėjusi. Šitaip atsitiko vienu vėlesniu tarpu, karaliaujant Jurgiui pirmajam, kai buvo pertvarkytas pagrindinis pastatas ir pridėta didelių priedų. Vėliau, po Napoleono karų ir iki Viktorijos valdymo vidurio, mokykla vėl susmuko tiek skaičiumi, tiek geru vardu. 1840 m. atėjęs Veterbis šiek tiek atstatė padėtį; bet tolimesnė istorija niekad nebebuvo iškėlusi jos į pirmaeiles. Tačiau ji buvo gera antros eilės mokykla. Ją rėmė keletas įžymių šeimų; ji išleido gražų skaičių savo amžiaus istorijų kūrusių žmonių — teisėjų, parlamento narių, kolonijų administratorių, keletą perų ir vyskupų. Daugiausia vis dėlto išėjo pirklių, pramoninkų ir verslo žmonių, su gera priemaiša krašto dvarininkų ir pastorių. Ji buvo tokios rūšies mokykla, dėl kurios, kai išeidavo kalba, kartais net išpuikę žmonės būdavo priversti prisipažinti, jog jiems miela pagalvoti, kad jie yra apie ją girdėję.

Bet jei ji nebūtų buvusi tokios rūšies mokykla, galimas dalykas, kad ji nebūtų priėmusi Čipso. Bet Čipsas ir bet kokia socialine ir akademine prasme buvo tik gerbtinas, bet ne deimančiukas, kaip ir pats Brukfildas

...ntis

1951. X. 17.

...numeravimosi sąlygos:
...DM; 2 mėn. 5 DM; atskiras numeris 75 pf. Atstovy-
... Mašanauskas, 58 Newfield Rd., Coventry (prenu-
...per administraciją užsakant tiesioginiai 8 tarp. ženklų ku-
... Mr. Stp. Paulauskas, 81/186 Paire du Horloz, Tilleur-Liege.
... Mr. J. Glušauskas, 35 Cator street, West Hindmarsh, Ade-
...raliјoje prenumerata mėn. 5 šil.). AMERIKOJE-JAV: Mr. Stp. Na-
... 157 Str, Cleveland 11, Ohio (JAV prenumer. 1 mėn. 0,5 dol.), b) Mr.
..., 1037 Darrow Ave, Evanston, Ill. Per pastarąjį atstovą, Stuogį, TREM-
...erauojasi čikagiškiai ir Kanadoje gyveną jos bičiuliai (Kanadoje prenu-
... mėn. 0,5 dol). BRAZILIJOJE: Sr. St. Jaseliūnas, Av. Churchill, 94
...110, Rio de Janeiro, Brazil. * ARGENTINOJE: Mr. L. Kančauskas,
... Paso de Burgos 1783, Avellaneda, Buenos Aires, Argentine. Neapmokėti skel-
...ai nespausdinami. Skelbimų kainos: iki 15 žodžių 2,5 DM. Sveikinimai ir užuo-
...tas 5,- DM. Rankraščiai taisomi redakcijos nuožiūra, nesunaudoti nesaugomi

Ar ligi metų pabaigos išemigruos 35 ... tremtinių?

Praėjusiame TREMTIES numeryje buvo pateikta informacija, jog emigracinėmis galimybėmis — IRO paslaugomis — tegalės pasinaudoti tik tie tremtiniai, kuriems ligi lapkričio 15 dienos bus numatyta vieta emigrantus į naujas šalis perkeliančiuose laivuose bei lėktuvuose. Tatai buvo pareikšta Ženevoje, IRO vyr. būstinėje.

Dabar, ruošiantis išleisti šį TREMTIES numerį, iš Amerikiečių DP Komisijos Frankfurte gauta oficiali informacija, kurioje komisijos direktoriaus Europai Mr. Robert J. Corkery pareiškia, jog dedamos visos galimos pastangos padidinti transporto (laivų ir lėktuvų) priemonėms, kad per likusius tris mėnesius galėtų, pasinaudodami DP įstatymo į JAV įvažiuoti teikiamomis galimybėmis, iš Europos išvykti per 35 000 tremtinių. Kad tatai būtų atsiekta, reikalinga emigraciją į JAV padidinti apie 25 procentais.

Emigraciniai biurai emigracijos paspartinimui paruošti. Toliau dir. Mr. Corkery pareiškė, kad norint sudaryti sąlygas per likusius mėnesius išemigruoti didesniam skaičiui tremtinių, būtina praplėsti emigracinius biurus. Biurai esą pasiruošę sutikti padidėjusiai emigruojančių bangai. Transporto priemones tektų padvigubinti, norint programą įvykdyti.

Kad šis baigiamasis darbas eitų sėkmingai, be transporto priemonių padidinimo ir be biurų atitinkamo paruošimo, esą būtina, kad ir patys emigracijai į JAV pasiruošusieji iš savo pusės parodytų susirūpinimo laiku atlikti emigracinius formalumus.

Pranešime pažymima, jog sėkmingas emigracijos į JAV programos atlikimas tebus įmanomas tik padvigubinus transporto priemones. Tačiau nieko neišsitaria ... iš tiesų numatomas toks transporto ... monių padidinimas. Tekonstatuojama ... yra būtina, kad iki šių metų pabaigos ... lėtų į Jungtines Amerikos Valstybes išemigruoti per 35 000 tremtinių ir tam tikras skaičius vokiečių kilmės asmenų.

Galėtų išemigruoti 5 milijonai

IRO vyr. direktorius Mr. J. Donald Kingsley išleido 101 puslapį apimantį pranešimą emigraciniais klausimais. Remdamasis ketverių metų patirtimi emigraciniais klausimais, Mr. Kingsley pažymi, jog Jungtinės Amerikos Valstybės, Australija, Kanada, Naujoji Zelandija ir Pietų Amerikos valstybės kas metai galinčios pas save priimti 536 000 europiečių. Tuo tarpu šiuo metu Europoje esąs per 5 milijonų žmonių perteklius. Šis „perteklius" dešimties metų būvyje galėtų būti perkeltas į minėtas šalis. Tačiau kad tatai būtų įvykdyta, reikalinga atsidėjus šią problemą spręsti. IRO tremtinių perkėlėmus į užjūrio šalis vykdžiusi organizuotu būdu ir šioje srityje turinti patyrimo. Tačiau europiečių pertekliaus perkėlimas į užjūrines šalis būtų galimas ir daugiapusių sutarčių keliu. Yra nustatyta, jog vieno tremtinio perkeldinimui reikalinga 276,30 dolerių. Tačiau emigrantui, kuris nėra DP, perkelti į užjūrius išlaidos galinčios būti ir mažnesnės. Sudarius normalias išvykimo sąlygas savaime išlaidos mažėtų.

Leidinėlis pavadintas „Išvykimas iš Europos" ir yra išleistas anglų ir prancūzų kalbomis. Artimiausiu metu numatomos išleisti jo laidos ispanų, vokiečių ir italų kalbomis.

...daiyje. Eur... arba 53,8 pr... čių kinoteatr... požiūriu užima... tybės. Tačiau „t... ma Australijoje ... kur kas septintam ... ta kine, kai tuo tarpu ... tojui, Belgijoje kas 11, ... Prancūzijoje ir Vokietijoje ... tojui gali atitekti vieta kino...

Reikalauja numarinti vyrus ... Rytų Vokietijoje valdanti SED pa... įsakmų 80 000 vokiečių moterų ... paskelbti savo vyrus bei sūnus esa... rusiais, kurių vyrai bei vaikai yra la... sovietų nelaisvėje.

Rusės plaukia į vakarus. Iki šiol ry... Vokietijoje prie rusų okupacinių dalinių įvairius darbus dirbo nemaža vokiečių moterų. Paskutiniu metu vokietės pradėtos pakeisti iš Rusijos atvykstančiomis rusėmis, kurių kas mėnuo rytų Vokietijon atvyksta šimtai.

Brangiai apmokamas artistas. Žymiausias amerikiečių filmų artistas komikas Red Skelton yra bene geriausiai apmokas. Pavz. Londono scenon ateinančią vasarą vienam savaitgaliui jis pakviestas už 40 000 dolerių atlyginimą. Už kiekvieną filmą, kurioje jis dalyvauja, gauna po 150 000 dolerių. Gi paskutiniu metu su amerikiečių televizijos stotimi Red Skelton padarė septyniems metams sutartį kas savaitę vaidinti pusvalandį. Honoraras už 180 valandų vaidinimus, kuriuos atliks per 7 metus, sieks 10 milijonų dolerių.

Aukos netikrame kare. Vykstant amerikiečių ir kitų Atlanto Pakto valstybių karinių dalinių manevrams Vokietijoje į Reiną įriedėjo vienas amerikiečių tankas ir trys kareiviai prigėrė, tapdami aukomis „vaidinamo karo".

Apsivogė Vokietijos socialdemokratai. Vakarų Vokietijos Bonnos sluogsniuose kilo didelis susijaudinimas paaiškėjus, jog slaptų posėdžių visi protokolai pateko į svetimas rankas. Paslaptį atidengė grįžusi siunta į Bonnos sekretoriatą. Pasirodo, kad tai buvo slaptų dokumentų kopijos, kurias pasiuntęs ryšininkui socialdemokratų frakcijos narys Kaiser. Kadangi ryšininkas, kuris gautų dokumentų kopijas toliau perduodavęs prancūzų slaptajai policijai, buvęs kažkur išvykęs, tad paštas siuntą nukreipė siuntėjo adresu. Jos grįžimas viešumon ir iškėlė paslaptį.

Pro geležinę uždangą

Ką kalba Vilnius?

Prasidėjo gyvenamų trobesių nuardymas

Radviliškis. Spalio 15 dienos Vilniaus radiofono pranešimu Radviliškio kolchoze esančios jau pastatytos centrinės kiaulidės, karvidės ir arklidės. Gyvenamųjų centrinių namų statyba taip pat jau esanti vykdoma. Apie 40 kolchozininkų persikėlę į centrinius pastatus. Gyvenamųjų namų perkėlimo darbai vykdomi toliau (kitais žodžiais betariant nugriaunami ūkininkų turėtieji pastatai ir perkeliami į kolchozo ubagyną. Tr.).

60 paskaitų, kad padėtų parašus...

Pabradė. „Nuo to laiko, kai prasidėjo parašų rinkimas po peticija dėl Penkių Taikos pakto pasirašymo", — informuoja Vilniaus radiofonas, — Pabradės apylinkės kolchozuose buvę suruošta 60 paskaitų bei pranešimų taikos temomis". (Kadangi parašų rinkimo akcija sovietų okupuotoje Lietuvoje vykdoma maždaug mėnuo laiko, tad išeina, jog kasdien daryti pranešimai bei skaitytos paskaitos, kad į kolchozus suvarytus ir nualintus gyventojus įtikintų Masvos užmanyto parašų rinkimo prasmingumu... Tr.).

Agitacija medicinos darbuotojų susirinkime

Vilnius. Rugsėjo 25 dieną Vilniuje prasidėjo Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Baltgudijos medicinos darbuotojų suvažiavimas, kuris truko tris dienas. Suvažiavimą atidarė tarybinės Lietuvos sveikatos ministeris Penkauskas. Po jo kalbėjo rusai: Uvarovas, Pisarevas ir, kompartijos vardu, Preikštas. Be rūpinimosi gyventojų sveikata, medicinos darbuotojams buvo duota suprasti, kad jie neužmestų ir stalinizmo mokslo...

Stalius ir šaltkalvis ragina daugiau gaminti cukraus...

Panevėžys. Panevėžio cukraus fabriko raudonajame kampelyje įvykusiame susirinkime stalius A. Židonis paragino pradėti soclenktynes, kad būtų pakelta cukraus produkcija ir tuo būdu prisidedama prie komunistinės statybos.

Toliau kalbėjo šaltkalvių brigadininkas Požėla, ragindamas cukraus fabriko darbuotojus padvigubinti išdirbių normas...

Apmokyto kolchozininko kalba

Kaunas. Iš Vilniaus radiofono pranešimų aiškėja, kad paskutiniu metu Kaune buvo suruošti kursai kolchozininkų vadovams bei darbuotojams. Dusetiškis kolchozininkas, „Keturių komunarų" kolchozo darbuotojas Vincas Savickas per Vilniaus radiofoną pasakytoje kalboje pareiškė, jog tik dabar aiškėją, kokio „laimingo gyvenimo susilaukta", gyventojams susijungus į kolchozus...

Kas nekakoma per Vilniaus siųstuvą

Išvežtieji:

TREMTIS gavo patikrintų informacijų apie išvežtus ūkininkus iš vienos apylinkės Šakių apskrityje.

Iš Voniškių kaimo (Šakių apskritis) išvežti ūkininkai Valaitis ir Valuckas. Pastarojo, Valucko, sūnus žuvęs kaip partizanas.

Iš Antkalniškių kaimo (Šakių apskrityje) ištremti stambūs ūkininkai Gudaitis ir Masliauskas.

Visi ištremti su šeimomis.

Kolchozo pirmininkas, kurio bijo gyventojai ir kuris bijo...

Į „Ždanovo" vardo kolchozą Šakių apskrityje įeina Dagilių, Antkalniškių ir Voniškių kaimai. Šiam kolchozui pirmininkauja Antanas Remenčius, kuris gyvena Paviranduose. Remenčius vokiečių okupacijos metais glaudžiai bendradarbiavo su vokiečiais, gi Lietuvą okupavus sovietams, pasidarė didelis komunistas. Vietos gyventojai, suvaryti kolchozan, Remenčiaus labai nemėgsta. Gi pats Remenčius būgštauja, kad už pataikavimą okupantui negautų ataskaitos nuo lietuvių partizanų. Dėl to jis vengia savo namuose miegoti: — kiekvieną naktį praleidžia kur nors prisiglaudęs pas pažįstamus.

Didinamas Lūkiškių kalėjimas Vilniuje?

Prie garsiojo Vilniaus kalėjimo Lūkiškio aikštėje šiuo metu sovietai didele sparta vykdo didžiules statybas, kurioms vadovauja iš sovietų atsiųsti statybos specialistai, gi pačius statybos darbus atlieka Lūkiškių kalėjime kalinami kaliniai. Šios statybos dieną ir naktį saugomis sargybų. Gyventojai spėja, jog naujomis statybomis numatytas praplėsti Lūkiškių kalėjimas, kurin jau netelpa nuolat suimami lietuviai.

Stovyklose

Miré garbinga lietuvė-motina

Wentorfas. Į Wentorfo pereinamąją stovyklą, kaip į užburtą pilį, plaukia žmonės, pasiruošę įšvykti į kitas užjūrines šalis. Pro šios stovyklos siaurus vartus tūkstančiai mūsų tautiečių išvyko į JAV, Kanadą, Australiją ir kitus tolimus kraštus. Deja, nevisiems nusišypso laimė laimingai pereiti gydytojų ir kitas komisijas. Tam tikrą nuošimtį likimas išbraukia iš laimingųjų skaičiaus. Kai kurie atmestieji šaltai tempia savo lagaminus atgal, kitiems išvykimo suspendavimas tampa mirtinu smūgiu. Nesenai vienas graikas, negalėdamas išvykti į JAV, iššoko pro trečiojo aukšto langą ir nusižudė. Viena latvė, iš Wentorfo grįžusi į Oldenburgą, savaitę iškentėjusi pasikorė.

Šių metų spalio 8 d. Rembeno kapai priglaudė mūsų tautietę Uršulę Karaškienę, gim. 1874. IV. 3 Vilkaviškio apskrity, Pajavonio parapijoj. Ji su savo vyru prieš kelis mėnesius atvyko į Wentorfą, kad išemigruotų į JAV pas sūnų. Deja, išvažiavimas nebuvo lengvas, nes abu Karaškai buvo senyvi. Sena močiutė, daug kentėjusi, daug vargo patyrusi ir nustojusi vilties pamatyti Lietuvoj palikusius sūnus kunigą ir muziką ir įsitikinusi, kad negalės išvykti į JAV ir pamatyti ten įsikūrusį sūnų Joną, senutės motinos širdis neišlaikė ir nustojo plakusi. Ji, vietoje tikėto išvykimo, prie emigracinių vartų susirado savo kapą Rembeno kapuose.

Stalo teniso varžybos.

Diepholzas. S. m. spalio 3—7 dienomis Diepholzo YMCA skyrius suruošė stovyklos stalo teniso turnyrą, tuomi norėdama išryškinti geriausius Diepholzo lietuvių stovyklos stalo teniso žaidėjus. Tunyre dalyvavo 14 žaidėjų, kurių didesnę dalį sudarė Lietuvių Vasario 16 Gimnazijos auklėtiniai. Likusieji buvo Diepholzo lietuvių YMCA skyriaus žaidėjai. Turnyrui įpusėjus trys žaidėjai ėjo be pralaimėjimų. Tai buvo Skrandžius (YMCA) ir V. Kempka su P. Kazirskiu (abu Lietuvių Vasario 16 Gimnazija).

Kempkos ir Skrandžiaus susitikimas. Po įtemptos kovos rungtynes laimi Kempka (22:20, 16:21, 21:15). Po šių rungtynių Skrandžius dviem setais nugali Kazirskį (23:21, 21:19). Dabar seka Kempkos susitikimas su Kazirskiu. Čia po trijų setų labai permainingos kovos (15:21, 21:18 ir 15:21) laimi Kazirskis. Kadangi trys pirmaujantieji žaidėjai turi po lygų taškų skaičių, jiems tenka rungtynes peržaisti.

Be pralošimų išeina nugalėtoju Kazirskis. Jis nugali Skrandžių 21:17, 21:11 ir Kempką 20:22, 21:9, 21:17. Skrandžius, kovodamas dėl antros vietos, nugali Kempką 22:20, 1:17. Turnyrui pasibaigus dalyviams buvo prisiminimui išdalinti diplomai. Šis turnyras įrodė, kad lietuvių tarpe Vokietijoje dar esama pajėgių stalo teniso žaidėjų. **O. G.**

Metai laiko gydosi

Memmingenas. Memmingeno stovyklos bendruomenės vicepirmininkas ir švietimo vadovas kun. Stanaitis jau metai laiko priverstas gydytis. Arti metus laiko gydysė vietos ligoninėje, paskutiniu metu perkeltas gydyti Britų Zonon, prie Detmoldo.

* Paskutiniu metu Memmingeno stovykloje spaudos platinimo ėmėsi komiteto sekretorius A. Dasys. Jo pastangų pasėkoje stovykloje TREMTIES dvigubai daugiau išeina, negu kad išeidavo tais laikais, kada stovykla buvo gausesnė gyventojais.

KOKIA KEISTA TA AMERIKA!

(Atkelta iš 5 pusl.)

Tiesa, ne visi net didmiesčiai turi operas, bet tik dėl to, kad čia valstybė jokios meno šakos nefinansuoja, viską palieka privatinei iniciatyvai.

Šimtai tūkstančių, imant visą šalį, meniškai išsilavinuosio jaunimo, muzikantų, dainininkų, dirba visuomenės palinksminimo srityje per radio, televiziją, kino filmose, vieni, tiesa, yra „džiazo„ propaguotojai, bet kiti šventai palaiko klasinę muziką ir dainą, ir jeigu ne vienokiu, tai kitokiu būdu net paprastas amerikietis gali pagal savo ūpo pasiklausyti.

Iš daugybės žmonių matosi ir daugybė skirtingų nusistatymų ir palinkimų, ir jeigu tik greitomis, maišydamasis paprastų dirbtuvės darbininkų tarpe, pajusi jų nelinkimą į operą ar klasinę muziką ar dramą, gausi klaidingo įspūdžio, lyg visi amerikiečiai to nėmėgsta ir neigia.

Baigiant norisi suabejoti, ar tikslūs yra aprašymai ir kitose šalyse pakliuvusių mūsų tremtinių, kurie greitomis pamatę jų gyvenimą paviršutiniškai, rašo ilgas išvadas apie tuos naujai pamatytus reiškinius ir tvarką, su kuo mes toliau gyvenantieji nesam susipažinę.

TREMTIES INFORMACIJA

Atspausdintos liaudies pasakos. PLB Vokietijos Krašto Valdybos Knygų Leidykla šiomis dienomis išleido A. Giedriaus paruoštą liaudies pasakų rinkinį, pavadintą „TĖVŲ PASAKOS". Leidinys iliustruotas dail. J. Kaminsko. Jame telpa 49 įvairios apimties lietuvių liaudies pasakos, tinkančios pasiskaityti tiek jaunimui, tiek suaugusiems. Knyga išleista skoningai, ją puošia kieti trijų spalvų viršeliai. Pažymėtina, kad „Tėvų pasakų" iliustratorius dail. J. Kaminskas šiais metais švenčia 25 metų profesinio darbo sukaktį. „Tėvų pasakų" sudarytojas A. Giedrius yra žinomas pedagogas ir populiaraus vaikų laikraščio SAULUTĖ ilgametis redaktorius.

Lietuvių atstovas vokiečių skautininkų suvažiavime. Rugsėjo 29—30 d. įvyko Šiaurės Vokietijos skautininkų suvažiavimas, kuriame lietuvius skautus atstovavo „Aušros" tunto tuntininkas Gešventas. Šio suvažiavimo metu vokiečių vyriausias skautininkas K. Roller pareiškė, jog esą numatoma sudaryti sąlygas atskira vietininkija veikti lietuviams skautams.

Pasaulio Liuteronių Sąjungos suvažiavimas. Pasaulio Liuteronių Sąjungos visuotinis suvažiavimas ateinančiais metais įvyks Vokietijoje. Numatoma, kad suvažiavimo posėdžiai truks nuo liepos 25 iki rugpiūčio 3 dienos. Tokie suvažiavimai įvyksta kas penkeri metai. Suvažiavime dalyvaus 23 šalių atstovai. Taip pat bus atstovaujami ir lietuviai evangelikai liuteronys.

Žurnalistai numato suruošti parodą. Vokietijoje veikianti Laisvosios Spaudos Sąjunga, kurioje susitelkę 14 tautybių sovietų pavergtų tautų žurnalistai, yra numatę suruošti parodą, kuri pavaizduotų sovietizacijos procesą sovietų pavergtose šalyse. Be to, kilęs sumanymas leisti sąjungos laikraštį vokiečių kalba ir informacinį biuletenį anglų kalba.

Buitis svetur

„Nuo bado, maro ir tremtinių, apsaugok mus, Viešpatie..." Šią vasarą Jungtinėse Amerikos Valstybėse senųjų lietuvių išeivių organizacija „Susivienijimas Lietuvių Amerikoje" atšventė 65 metų veiklos sukaktį. Sukaktis atžymėta šūkiu padvigubinti narių skaičių. Susivienijimo Lietuvių Amerikoje leidžiamas laikraštis „Tėvynė", rašydamas narių padvigubinimo tema, tame pačiame numeryje apie naujuosius lietuvius ateivius tremtinius šitaip rašo: „Nuo maro, bado ir... tremtinių, apsaugok mus, Viešpatie..."

Sunkiai susirgo naujasis emigrantas Kanadoj. Prieš dvejus metus Kanadon emigravęs lietuvis J. Augaitis, kuriam 70 metų, paskutiniu laiku susirgo gerklės paralyžiumi ar antras mėnuo gydomas vienoje Toronto ligoninėje. Kadangi dėl gerklės paralyžiaus negali valgyti, sergantysis maitinamas per nosį.

Dvidešimt metų Kinijoje. Jau dvidešimt metų Kinijoje misionieriaus darbą dirba du lietuviai kunigai saleziečiai: kun. A. Perkūnas ir kun. P. Urbaitis. Paskutiniu metu kun. Perkūnas yra didelėje saleziečių kolegijoje Hong-Konge administratoriaus pareigose. Kun. P. Urbaitis ir komunistams įsigalėjus buvo palikęs Kinijoje. Kurį laiką apie jo likimą niekas neturėjo jokių žinių. Tik šių metų pavasarį jis pasiekė anglų Hong-Kongą. Pasirodo, buvo kinų suimtas ir kalintas per du menesiu laiko.

15 metų lietuvis plaukioja jūromis ir vandenynais. Lietuvis jūrų kapitonas Petras Kazlauskas šiuo metu vadovauja vienam Australijos prekybiniam laivui. Šis lietuvis jau nuo 1936 metų, taigi lygiai 15 metų, gyvena vandenyuose.

Lietuvis Venecuelos valdinėje įstaigoje. Lietuvis veterinarijos gydytojas Adolfas Delertas paskirtas Venecuelos Estado Barinas valdžios gyvulių tikrinimo punkto vedėju. Jo žmona Valencijos valstybinėje ligoninėje dirba kaip vyresnioji medicinos sesuo.

TREMTIES ATSAKYMAI

Prapuoleniui: Neatsižvelgiant į laiko badą, kurį visą laiką jaučia TREMTIS, Tamstai buvo išrašyta sąskaita prenumeratos už 7 mėnesius apmokėjimo reikalu. Gavęs sąskaitą Tamsta pareiškei, jog ji reikalinga nukreipti į įstaigą, kurioje kadai dirbai. Patikrinus užsakymą TREMTIS negali Tamstos užsakyto ir Tamstai siuntinėto laikraščio sąskaitas nukreipti ten, iš kur užsakymas negautas. Tamstos užsakymas, padarytas padengiant ankstesnę skolą, skamba šiaip: „Galu gale persiunciu skola uz man siuntineta „Tremti". Prasau siuntineti „Tremti" senuoju adresu". Toliau seka adresas ir Tamstos parašas.

V. Stanevičiui: Tamstos prenumerata už rugsėjį ir spalį gauta. Ačiū.

K. Laikūnui: Pradedant šiuo numeriu Tamstai laikraštis pradėtas siuntinėti Tamstos pageidautu keliu.

R. Bajoraičiui amerikiečių armijoje: Per Ign. Bajoraitį Tamstos siųsta TREMČIAI prenumerata gauta. Šiuo numeriu pradedant laikraštis Tamstai pradedamas siuntinėti. Prenumerata padengta iki 25 d. gruodžio.

Mr. J. Bružui, Britanijoje: Tamstai „Altorių Šešėly" buvo siųsti atskirais įpakavimais, tad po pirmosios knygos gavimo sekančiomis dienomis turėjote gauti dar dvi. Visiems, kad ir po kelias knygas užsakiusiems, dėl tam tikrų priežasčių siunčiama atskirais įpakavimais.

Pranešimai, ieškojimai, skelbimai

PRANEŠIMAS EMIGRUOJANTIEMS

Ludwigsburo DP Komisija praneša, kad sekančių lietuvių emigracinės bylos į JAV yra išaiškintos ir laukiama prisistantant emigrantų atlikti darbo priesaikos:

ECN	Vardas, pavardė		Per:	Rugpiūčio 17.
119 515	Vaitiekūnas, Vladas	1	—	Rugpiūčio 14.
124 438	Pinkevičius, Vaclovas	1	—	Birželio 28.
129 357	Deringas, Aleksandras	3	—	Rugpiūčio 14.
181 074	Simanavičius, Balys	2	—	Rugpiūčio 9.
182 072	Palšiūnas, Kazys	2	NCWC	Rugpiūčio 15.
198 178	Jurschat, Lidia	1	—	Gegužės 11.
198 681	Martinėnas, Alfonsas	2	NCWC	Rugsėjo 18.
239 576	Jasas, Stepas	4	—	Gegužės 24.
243 559	Bindokas, Albinas	1	NCWC	Kovo 6.
247 502	Juška, Petras	2	NCWC	Rupiūčio 17.
265 774	Sudmanas, Adomas	3	LWF	Rugpiūčio 14.
406 651	Dainius, Viktoras	4	NCWC	Rugpiūčio 13.
406 658	Sulminas, Jonas	1	NCWC	Rugsėjo 20.
413 055	Juodvalkis, Anelė	4	NCWC	Rugpiūčio 13.
515 121	Sentrauskas, Jonas	1	NCWC	Rugsėjo 20.
415 754	Daraskevičius, Julius	1	NCWC	Rugsėjo 20.
212 062	Čyvas, Vaclovas	3	NCWC	Rugsėjo 25.
237 241	Polteraitis, Juozas	2	—	Rugsėjo 25.

Minėti emigrantai prašomi tučtuojau prisistatyti į Ludwigsburgo pereinamą stovyklą ir prisistatyti savo age..tūroms bei DP Komisijai darbo priesaikai atlikti.

Balfo Įstaiga Europoje.

Knygų Leidyklos „VENTA" Pranešimas

Leidykloje gaunami šie leidiniai:

1. Prof. P. Skardžius, S. Barzdukas, J. M. Laurinaitis, LIETUVIŲ KALBOS VADOVAS, 606 psl., kaina DM 20, .
2. A. Maceina, DIDYSIS INKVIZITORIUS, antroj papildyta ir pataisyta laida, nagrinėjanti Dievo ir velnio kovą žmogaus širdy, 221 psl., kaina DM 4, .
3. A. Maceina, JOBO DRAMA, žmogiškos būties apmąstymas kančios situacijose, 244 psl., kaina DM 5, .
4. Dr. P. Gaidamavičius, IŠBLOKŠTSIS ŽMOGUS, skaudžiai mus kiekvieną ištikusios benamybės problemos, 280 psl., kaina D M6, .
5. Al. Baronas, ŽVAIGŽDĖS IR VĖJAI, novelės, 240 psl., kaina DM 5, .
6. Gr. Tulauskaitė, PO SVETIMU DANGUM, eilėraščiai, 62 psl., kaina DM 3, .

Baigiama spausdinti:

1. Kun. A. Sabaliauskas, NUO IMSRĖS IKI ORINOKO (PER FAKIRŲ ŽEMĘ), kelionės ir išgyenimai;
2. V. Jonikas, SIELVARTO RAUDOS, poezija;
3. A. Vaičiulaitis, VALENTINA, romanas, antroji naujai pataisyta ir papildyta laida;
4. A. Vaičiulaitis, RINKTINIAI RAŠTAI, novelės;
5. Jurgis Jankus, NAMAS GEROJ GATVĖJ, romanas;
6. A. Maceina, NIEKŠYBĖS PASLAPTIS, Antikristo karalystės įsikūnijimas ir Bažnyčios ištrėmimas į dykumas.

Leidiniai gaunami šiuo adresu:

Jonas Rimeikis
Postlagernd
VENTA. (13b) MURNAU.